

2-нэ нап.

<u>рбурргхр/эх</u>

3-нэ нап.

И ныбжьыр щыхэкТуэтами,

4-нэ нап.

КІУЭКІУЭ Казбек

Nº110 (24.392) 2022 гъэм фок адэм (сентябрым) и 15, махуэку Тхьэмахуэм щэ къыдок!

И уасэр зы тумэнщ

Сэбэнокъуэ А.Хь. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и егъэджакІуэ»

ціэ лъапіэр фіэщыным и Іуэхукіэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Егъэджэныгъэ ІэнатІэм илъэс куэд лъандэрэ хьэлэлу зэрыщылэжьам, къытщІэхъуэ щІэблэр гъэсэнымрэ егъэджэнымрэ хэлъхьэныгъэшхуэ зэрыхуищІам къыхэкІыу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и егъэджакІуэ» цІэ лъапІэр фіэщын Сэбэнокъуэ Аллэ Хьэпіыті и пхъум. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ Налшык къалэ

2022 гъэм фокІадэм и 14-м №87-УГ

Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэралыгъуэр илъэси 100 зэрырикъур щагъэлъапІэм иращІылІа махуэшхуэм и зэжышк мехни тхен едиих хъуащ Налшык ипподромым щекіуэкіа 16-нэ шыгъажэ махуэр. Зэхьэзэхуэр къызэзыгъэпэща КъБР-м Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэм саугъэт фондым хухихащ сом мелуани 3,5-рэ. Шыгъажэм еплъыну къекІуэлІахэм яхэтащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий, Правительствэм хэтхэмрэ Парламентым и де путатхэмрэ.

ШЫГЪАЖЭ махуэр къызэІуахащ метр 1200-м къышызэдэжа илъэситІ зи ныбжь шыхэм. Ахэр щІэбэнащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и шыхъуэхэм я саугъэтым. Зэхьэзэхуэм и иужьрей дакъикъэхэм пщІондэ екІуэкІа зэныкъуэкъуныгъэм пашэныгъэр щиубыдащ Сэкрэк Заур и Альфаиз шым. Ар егъасэ мастер Бахъуэ Мухьэмэд, къэзыгъэжар мастер-шууей Щоджэн Іэдэмщ.

«Лъэпкъхэм я гъэр къыщихьащ Битокъу лыгъуэр хакІуэр ехъулІэныгъэм хуа- лъагъуныгъэр, гъушэ Айдэмыррэ.

лэжьыгъэм и ветеранхэм я бэрдей-Балъкъэрымрэ щіыхькіэ ягъэува саугъэтым лъэпкъ куэд щыпсэу Урысейхьэрхуэрэгъу щызэхуэхъуащ мрэ егъэфlэкlуэным». ди республикэм къыщалъхуа, илъэсит зи ныбжь шыхэр. Метр 1400-м, зэрыхуагъэфэ- Бетрожь Мухьэмэд ей икІи зи щауэ, псом нэхърэ нэхъ гъэсакіуэ пціэгъуэплъ фіы-Ало Эдуард игъасэ шы гъуа- саугъэтыр плъафэр къигъэжащ мастер- Илъэсит зи ныбжь шыхэм нэшууей Сыжажэ Руслан.

Сом 1 мелуан саугъэту зыціэкіэ ягъэува къызэдэжэм рым къыщалъхуа, зи ныб- хъуащ. жьыр илъэсищым щІигъу шыхэр. Метр 2000-м къыщызэдэжахэм шэч къызытумыхьэн текІуэныгъэ къыщихьащ мрэ Дерби саугъэтымрэ.

бокыр яритащ КъБР-м и фІы дыдэу зыкъыщызыгъэ-Правительствэм и Унафэщ лъагъуэ «Налшык» хьэлвэ за-

Саугъэт нэхъыщхьэр аргуэру Шэшэным яшэ

«Къэбэр-Мусуков Алий: гъугъэ» метр 3200-рэ зи дей-Балъкъэрым и цІыхухэр кІыхьагъ гъуэгуанэм щызэ- ирогушхуэ я лъэпкъэгъу куэпеуащ илъэсиплі нэхърэ нэ- дым лэжьыгъэшхуэ кърахьэхъыжь шыхэр. Абы текіуэны- ліам, Урысейм и къэращІэгъэбыдэным Мухьэмэдрэ Къудей Хьэсэнрэ хэлъхьэныгъэ зэрыхуащІам я Драгон Кид пціэгъуэп- папщіэ. Си фіэщ мэхъу, лъым. Илъэситху зи ныбжь щалъхуа щіыналъэм хуаіэ шащ мастер-тренер Манн ехъулІэныгъэм хуащІ хэлъ-Яковрэ мастер-шууей Шы- хьэныгъэр, зэкъуэтыныгъэмрэ зэгурыlуэныгъэмрэ щlэ-Къэбэрдей-Балъкъэрым гъэкъуэн хуэхъунущ Къэ-

АдэкІэ шыгъажэм еплъыну къекіуэліахэм я нэгу щіэкіащ жыджэру къыщыщІэкІащ цІафэ Юнкер игурэ ищхьэрэ «Эльбрус» шы-спорт клубым зэтелъу метр 2800-м маршал и Аксестыр. Мастер-тренер Будённэм и фэеплъу ягъзува къызэрихьар. гъабэ пашэ щыхъуа, Япэ Тажымрэ гъэмахуэ саугъэтымхухаха КъБР-м и Іэтащхьэм и рэ зыІэрызыгъэхьа шым теса Батіу Алим и дежкіэ иджырей хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэ- текlуэныгъэр нэхъ ин дыдэ

Шыгъажэ махуэм и кур хухахащ зэпеуэ нэхъ ин дыдэм -Іуащхьэмахуэ и Кубокым. Метр 2400-м щызэхьэзэхуащ хужь-сырыху ІэпапІэхэр зы- илъэсищ нэхърэ нэхъыжь хэт пцІэгъуэплъ фІыціафэ шыхэр. Япэ гупым и саугъэт-Принц Роуз. Вэрокъуэ Вя- хэр къыщызыхьа шыхэм я чеслав и шыр къыкІэлъы- къызэдэжэм и саугъэт фонкіуэм къыщхьэщыкіащ пкъы дыр сом 1 мелуан хъууэ щы-20-кіэ. Иужьрей шыгъажит- тащ. Шыгъажэм дихьэххэр хум текіуэныгъитху къыщы- куэдкіэ щыгугъащ и гъащіэм зыхьа шым тесащ мастер-шу- къриубыдэу сом мелуанитхум уей Сыжажэ Тимур. Абы щІигъу саугъэт къэзыхьа БиипэкІэ шым къихьащ ОКС- токъумрэ Къудеймрэ яш, илъэсих зи ныбжь Прауд Мей-Шыр зеймрэ шууеймрэ Ку- керрэ гъуэгуанэ кlыхьым

водым и Терек Старрэ. Ар- гугъэр иджыри щхьэкІэ иджырей зэпеуэм пашэныгъэр нэгъуэщІым щиубыдащ. Цыцаев Сулим и пцІэгъуэплъ Акцент текІуэнызиІэ мастер-шууей Улубаев Хьэмзэт. ЕтІуанэу къэсащ ди республикэм щыщ пцІэгъуэплъ Ультиматум. Дышэк Хьэжмурат и шыр къызэдэжэм и пэщІэдзэм къыщыщІэдзауэ ипэ итащ, ауэ иужьым зымащіэкіэ къыкіэрыхужаш.

Шэшэн Республикэм яшащ къыкІэлъыкІуэ зэхьэзэхуэм и саугъэт нэхъыщхьэри. Метр 1000-м гъуэгум щызэдытехьащ илъэситі нэхърэ нэхъыжь шыхэр. Абы пашэныгъэр щиубыдащ Юхигов Сайхан иш икІи игъасэ Падишах Эклипс. Шым тесащ мастер-шууей Круглыхин

АдэкІэ зэпеуэм къыпищащ «Арагвы» (Бжыхьэ дыщафэ) саугъэтым. Метр 1800-м щызэпэщІэтащ илъэсищ зи ныбжь шыбзхэр. Сэкрэк Заур и шэщыр иджыри зэ абы къыщыхэжаныкІащ. Къызэдэжэм пашэныгъэр щиубыдащ Рашен Мун. Мастер-тренер Бахъуэ Мухьэмэд и гъэсэным тесащ мастер-шу-

уей Щоджэн Іэдэм. Къэбэрдей-Балъкъэрыр илъэси 100 зэрырикъум и щІыхькІэ ягъэува «Кубок майлеров» саугъэтым Советник пцІэгъуэплъыр щытекІуэну хуагъэфащэрт. Фигу къэдгъэкІыжынщи, иужьрей къызэдэжэ 15-м ящыщу ар 10-м пашэ щыхъуат икІи абыхэм 7-р къыщихьар метр 1600-рэ гъуэгуанэрт. КъыдэщІхэм я

жащ «Налшык» хьэлвэ за водым и гъэхъуным. Советник епщыкіузанэ текіуэныгъэхъун, Шэшэным къикіа гъэм хуашащ мастер-тренер Балъкъэр Хъусенрэ дунейгъэм хуишащ дунейпсо класс псо класс зиІэ мастер-шууей Улубаев Хьэмзэтрэ.

Метр 1600-м траухуа къызэдэжэр ягъэуващ Зауэ щІыхьым и къалэ Налшык и ціэкіэ. Епшіанэ зэпеуэм къыкІэлъыкІуэ текІуэныгъэр шэшэн шыхъуэхэм шызы Іэрагъэхьащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалащхьэм и саугъэтыр зэпэщіэтыныгъэ гуащіэм Критериум къыщылъысащ мастер-тренер Юхигов Сайхан игъэса, мастер-шууей Круглыхин Руслан зытеса Шаптукаев Саид-Альви и гъуаплъафэ Мамед.

Шыгъажэ махуэм и кІэух зэпеуэр хухахащ ЩІэныгъэм и махуэм. Абы метр 1200-м пашэныгъэр щиубыдащ Сошин Андрей и гъуаплъафэ Музафар Эль. Шыр игъэхьэзыраш мастер-тренер Мэзыхьэ Хьэчим, къэзыгъэжар шууей Бузд Ильясщ.

Махуэшхуэм ехьэлІа къызэдэжэхэр щызэпагъэум, къызэхуэсахэм я нэгу зрагъэужьащ Музыкэ театрым и солистхэм, Адыгейм къикІа уэрэджы ак Іуэ ц Іэры Іуэ Дзыбэ Магомедрэ КъБР-м щІыхь зиІэ и артисткэ Даур Иринэ-

. Налшык ипподромым шыгъажэ лъэхъэнэр щызэхуащІыжынущ фокІадэм и 21-м. махуэм ягъэджэгүнүщ «Осенний», «Прощальный», «Закрытие», Адыгэхэм я махуэм и щІыхькІэ ягъэува сау-

КЪЭХЪУН Бэч.

• ЗэІущІэхэр

ЛІыхъцжьхэм я щапхъэр ди гъца

КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек ціэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр Унафэкіэ 2010 гъэм мазаем и 17-м и ЛІыхъужьхэр ди гъуазэщ» къэралпсо проектхэм.

ЗЭІУЩІЭР къыщызэІуихым КІуэкІуэ лъэхэм. Казбек фіышіэ яхуишіаш ди республикэм къыхуеблэгъа хьэщІэ лъа-«Ди щІыналъэм дежкіэ пІэхэм. щІыхьрэ пщІэрэ пылъщ Хэкум и ЛІынэхъ гъунэгъуу зэгъэхъужьхэр цыхуным. Къапштэмэ, си дежкіэ мыхьэнэшхуэ иІэщ нобэ фэ сызэрыфхуэзэм, дэтхэнэми фи Іэр зэрызубыдым. Фэ къанэ щымы эу вгъэзэшаш фи шхьэки фызыпэрыт къулыкъукІи фиlа къалэнхэр. Абы хуэфэщэн гулъытэ лъагэ дыдэ къэралым хуищіащ. Фэ евгъэкіуэкі лэжьыгъэу шІэблэр хэкупсэу гъэсэным ехьэліахэм мыхьэнэшхүэ яіэщ, псом хуэмыдэжу иджыпсту. Сэ жызмы эми. фэ фІы дыдэу фыщыгъуазэщ къэралым, дуней псом иджыпсту щыщыІэ щытыкІэм. Ар епхащ Донбассыр хъумэнымкІэ Украинэм ди къэралым шригъэкіуэкі дзэ операцэ хэхам. Дэ шэч къытетхьэркъым ди дзэхэм ябгъэдэлъ къаруми ди Президентым ищіа унафэр зэрызахуэми. Ди щіалэгъуалэр ди къэралми Президентми я телъхьэщ. Зи шалэгъчэхэм я дежкіэ мыхьэнэшхүэ и эщ дэтхэнэми гъащ эм и пшэ къышыдэхүэ къалэнхэм. лІыхъужьыгъэр, фіэшхъуныгъэр зишіысхэм. Хэкум къулыкъу пэж хуэщ Іэным къик Іхэр фэ фхуэдэ цІыху пэрытхэм къабгъэдэкіыу зэхахыным. Фіыщіэ ин фху-

хьащ шалэгъуалэм хэкупсэ гъэсэныгъэ ядегъэкІуэкІыным мыхьэнэуэ иІэм. Абы и лъэныкъуэкІэ къыхагъэщащ ди республикэм а унэтІынылэжьыгъэшхүэ зэрышекІуэкІыр. ХьэшІэхэм къыхагъэшаш нэрылъагъу ящыхъуа Іуэхугъуэ зыбжанэ. Апхуэдэхэщ, къапщтэмэ, ныбжьышІэхэм нэхъыжьхэм пшІэ зэрыхуащІыр, Хэку зауэшхуэм теухуа щІэныгъэфІ щІэблэм зэрабгъэдэлъыр, къыщалъхуа хэкумрэ зыщыпсэу къэралымрэ щызекlуэ хабзэхэм, лъэпкъ хабзэхэмрэ щэнхабзэмрэ фІыуэ зэрыщыгъуазэр. Зэхуэсым зэрыщыжа-Іамкіэ, щіалэгъуалэм яхуэгъэза проект зыбжанэ шІыналъэм шаутІыпщынущ. Абыхэм ящыщщ Урысейм и Лыхъужьхэр зыхэтыну «Фэеплъым и плъыр» акцэр.

зощі щіэблэм ядевгъэкіуэкі апхуэдэ

Зэјущјэм хэта дэтхэнэри тепсэлъы-

лэжьыгъэшхуэм папшІэ».

Мы зэманым ди шІыналъэм шекіуэкі апхуэдэ хэкупсэ Іуэхугъуэхэм я жэрдэмщіакіуэщ іэщэкіэ Зэщіэузэда Къарухэм къулыкъу щыщІэным къыпэрыкІыжа офицерхэм я «Мегапир» лъэпкъ зэгухьэныгъэр, Кавказ Ищхъэрэм и еджапІэ нэхъыщхьэхэм щіэс студентхэм я ассоциацэр. Іуэхур даlыгъ Президент грантхэмкlэ фондым. Урысей шалэгъуалэм я зэгухьэныгъэм. КъБР-м Лъэпкъ Іуэхухэмрэ жылагъуэ проектхэмкІэ и ми-ІуэхухэмкІэ и министерствэм. «Лыхъужьхэм я блын» проектыр къыщыунэхуар Къэбэрдей-Балъкъэрыращ. Япэ дыдэу 2020 гъэм ар гъэ-

яхуэзащ Урысейм и Ліыхъужьхэу хэ-купсэ къалэнхэр яlзу Къэбэр- Абы къыщызэрагъэпэщащ апхуэдэ Абы къыщызэрагъэпэщащ апхуэдэ дей-Балъкъэрым шыІэхэм. Ахэр блын, Урысейм и Ліыхъужьхэм я сурэтхэтш «Ліыхъужьхэм я блын», «Хэкум хэр фіэлъу, я ціэ-унэціэхэр кіэщіэтхэжауэ. Иджы а проектым ехъулІэныгъэ яІзу щолэжь Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щіыналъэм хыхьэ щіына-

Іэшэкіэ зэшіэузэда Қъарухэм къу лыкъу шышІэным къыпэрыкІыжа офицерхэм я «Мегапир» лъэпкъ зэгухьэныгъэм КъБР-м щиІэ къудамэм и унафэшІ Аттаев Жашарбэч зэрыжијамкјэ, республикэм и Іэтащхьэм хуэзащ Урысейм и ЛІыхъужь зыбжанэ.

Солуянов Александр Пётр и къуэр парашют-десант батальоным и комбат цІэрыІуэр, «Комбат-батяня» уэрэдыр зытраусыхьар, Совет Союзым и ЛІыхъужьыр, дзэ къулыкъум къыпэрыкІыжа генерал-майорыр. «Совет Союзым и Лыхъужь» цІэр Солуяновым хуагъэфэщащ 1984 гъэм щэкІуэгъуэм и 23-м, Афганистаным шыІа советыдзэхэм яхэту зэрихьа лІыгъэмрэ къигъэлъэгъуа хахуагъэмрэ папщіэ.

Алимов Владимир Ришад и къуэр щіыхь зиіэ дзэ кхъухьлъатэзехуэщ, Урысейм и Лыхъужьщ, дзэ къулыкъум къыхэкІыжа полковникщ. «Урысейм и Ліыхъужь» ціэ лъапіэр хуагъэфэщащ 2000 гъэм мазаем и 15-м, Кавказ Ищхъэрэ щІыналъэм тереуратенуеух мынытелшеп меменоод шекІуэкІа операцэм хэту ліыгъэшхуэ къызэригъэлъэгъуам папшІэ.

Шарпатов Владимир Илья и къуэр ИЛ-76 кхъухьлъатэм и командир цІэрыІуэр, «Кандагар» фильмым хэт лыхъужь нэхъышхьэм и образыр зытращіыкіар, Урысей Федерацэм и Лыхъужьыр. УФ-м и Президентым и УнафэкІэ 1996 гъэм шыщхьэуІум и 22-м «Урысейм и Лыхъужь» ціэр, «Дыщэ Вагъуэ» медалыр щІыгъуу хуагъэфэщащ, Афганистаным щыЇа советыдзэхэм яхэту зэрихьа ліыгъэмрэ къигъэлъэгъуа хахуагъэмрэ пап-

Костоев Абубакар Хьэсэн и къуэр полицэм и подполковникыр, террорист щІэпхъаджагъэм цІыхуищэхэр щызыхъумэфар, Урысей Федерацэм и Лыхъужьыр. УФ-м и Президентым и Унафэм ипкъ иткіэ. 2014 гъэм жэпуэгъуэм и 14-м «Урысейм и Лыхъужь» иlэ лъапlэр хуагъэфэщащ, «Дыщэ Вагъуэ» медалри ираташ.

Корольков Аркадий Михаил и къуэр - артиллерист ціэрыіуэр, Москва Дзэ округым и артиллериемрэ ракетэдзэхэмрэ я унафэщІым и къуэдзэр, Урысей Федерацэм и Лыхъужьыр, дзэ къулыкъум къыпэрыкІыжа полковникыр. УФ-м и Президентым и Унафэкіэ 2000 гъэм бадзэуэгъуэм и 25-м «Урысейм и Ліыхъужь» ціэр фіащащ, Кавказ Ищхъэрэ щІыналъэм терроризмэм пэщіэтынымкіэ щекіуэкіа операцэм хэту ліыгъэшхуэ къызэригъэлъэгъуам папщіэ.

Федотов Евгений Михаил и къуэр езанэ класс зијэ дзэ кхъухьлъатэзенистерствэм. КъБР-м ШІалэгъуалэ хуэр, дзэ къулыкъум къыпэрыкіыжа полковникыр, Юнармие зэщІэхъее-ныгъэм и штабым и унафэщІыр, «Сириус» егъэджэныгъэ проектым и Соращ. Япэ дыдэу 2020 гъэм ар гъэ- ветым хэтыр, Урысей Федерацэм и зэщІэн щыщІадзащ КІуэкІуэ Валерэ и ЛІыхъужьыр. УФ-м и Президентым и

«Урысейм и Ліыхъужь» ціэр фіащащ, Кавказ Ищхъэрэ щІыналъэм терроризмэм пэщіэтынымкіэ щекіуэкіа операцэм хэту лІыгъэшхуэ къызэригъэлъэгъуам папщіэ.

Терехов Владимир Юрий и къуэр псы шІагъым къулыкъу щызыщІа, езанэ рангым и капитаныр, Урысей Федерацэм и Лыхъужьыр, УФ-м и Президентым и УнафэкІэ 1993 гъэм шыщхьэуlум и 18-м «Урысейм и ЛІыхъужь» ціэр фіащащ, «Дыщэ Вагъуэ» медалри иратащ, къалэн къыщащар псэзэпылъхьэпіэ щытыкіэм иту къызыхуэтыншэу зэригъэзэщам папщіэ.

Тарелкин Игорь Евгений и къуэр Урысей Федерацэм и Ліыхъужьыр, дзэ кхъухьлъатэзехуэр, парашют техникэмрэ кхъухьлъатэм укъызэрелъэ Іэмэпсымэхэмрэ я гъэунэхуакіуэр, дзэ къулыкъум къыпэрыкІыжа полковникыр. УФ-м и Президентым и Унафэкіэ 1998 гъэм щэкіуэгъуэм и 11-м «Урысейм и Ліыхъужь» ціэр фіащащ, техникэ хэхар щигъэунэхум къыкъуэкla лыгъэмрэ хахуагъэмрэ папшіэ.

Тарелкин Евгений Игорь и къуэр Урысей Федерацэм и Ліыхъужьыр, кхъухьлъатэзехуэ-космонавтыр, дзэ къулыкъум къыпэрык ыжа подполковникыр. УФ-м и Президентым и Унафэкіэ 2014 гъэм «Урысейм и Ліыхъужь» цІэр фІащащ, «УФ-м и кхъухьлъатэзехуэ-космонавт» цІэри хуагъэфэщащ, хьэршым щыІзу зэрихьа лыгъэмрэ хахуагъэмрэ папшіэ.

Кокшин Руслан Владимир и къуэр гъунапкъэхъумэ цІэрыІуэр, Урысей Федерацэм и Лыхъужьыр, УФ-м и ФСБ-м Галицынэ щиІэ гъунапкъэхъумэ училищэм и кафедрэм и унафэщІыр, полковникыр. УФ-м и Президентым и УнафэкІэ 2002 гъэм дыгъэгъазэм и 9-м «Урысейм и ЛІыхъужь» ціэр фіащащ, Кавказ Ищхъэрэ щіыналъэм дзэ къулыкъу щищІзу лІыгъэшхуэ къызэригъэлъэгъуам папшіэ.

Копыркин Анатолий Степан и къуэр шІыхь зиІэ дзэ кхъухьлъатэзехуэр, Урысей Федерацэм и Ліыхъужьыр УФ-м и Президентым и Унафэк э 1993 гъэм шІышылэм и 15-м «Урысейм и Лыхъужь» ціэр фіащащ, Урысейм и цІыхухэр Кабул къишыжынымкІэ къалэнхэр щигъэзащІэм къигъэлъэгъуа лыгъэмрэ хахуагъэмрэ папшіэ.

Ди республикэм зэрыщыхьэщ а махуэ зыбжанэм къриубыдэу Урысейм и Пыхъужьхэр шыаш ди шыналъэм и курыт школ зыбжанэм, яхуэзаш ик/и епсэльылаш еджакІуэхэм, абыхэм я упщІэхэм жэуапхэр иратащ. Ліыхъужьхэр щыlэу ирагъэхьэлlэри, школхэм къыщызэІуах «ЛІыхъужьхэм я блынхэр», абыхэм шыхасэнуш Хэкум и ЛІыхъужьхэм я аллее. Фокlадэм и 14-м хьэшіэ лъапіэхэр хэтащ Терскол шІыпІэм къышызэІуаха, кадетхэмрэ армие ныбжьыщІэм хэтхэмрэ я щІыналъэ зэхуаку фестивалым, «Гъагъэ, Къэбэрдей-Балъкъэр!» зыфіашам. ЗэІущІэхэм щытепсэлъыхьащ щІалэгъуалэ проект зэмылІэужьыгъэхэр гъэзэщ а зэрыхъунумрэ «Фэеплъым и хэкупсэ акцэр Къэбэрплъыр» дей-Балъкъэрым зэрышрагъэкІуэкІынумрэ

> КъБР-м и Іэташхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-ІуэхущІапІэ.

ЩІалэгъуалэ зэхыхьэ

радш.

Къэбэрдей-Балъкъэрыр къызэрызэрагъэпэщрэ илъэси 100 щрикъум ирихьэлізу, Урысейм ис лъэпкъхэм я шэнхабээ Іэужьым и илъэсым хыхьэу фок адэм и 14-м Налшык къыщызэІуахащ Кавказ Ищхъэрэм и щІалэгъуалэ фестиваль.

МАХУИЩКІЭ екіуэкіыну зэхыхьэр хэгъэгухэм ис щіалэгъуалэм яку дэлъ зэныбжьэгъугъэр гъэбыдэным, къыдэкІуэтей щІэблэм я зэфІэкІым, ехъулІэныгъэхэм хэгъэхъуэным, егъэфІэкІуэным хуэгъэпсащ. Фестивалым Урысей Федерацэм и хэгъэгүи 10-м я ліыкіуэу ціыху 4500-рэ хэтынущ.

Зэхыхьэм творческэ гупхэм зыкъыщагъэлъэгъуэнущ, нэгузыужь зэпеуэхэр щрагъэкlуэкlынущ, цlыху гъэщlэгъуэнхэр кърагъэблэгъэнуш. Абы кърихьэлІахэр республикэм и щІыналъэхэм яшэурэ щэнхабзэ Іуэхущіапіэхэм щагъэхьэщіэнущ, лъэпкъ шхыныгъуэхэр Іуагъэхуэнущ, къищынэмыщіауэ, щіалэгъуалэм ди щіыналъэм и дахагъыр ирагъэлъагъуну, ирагъэцІыхуну я му-

Фокlадэм и 17 пщІондэ екіуэкіыну зэхыхьэм щІалэгъуалэм къахуэщхьэпэн куэд къыхахыну дыщогугъ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

• Футбол

Фыдогъэблагъэ!

Урысей Федерацэм

футболымкІэ и кубок. Ещанэ Іыхьэ. «Спартак-Налшык» -«СтавропольАгроСоюз» (Невинномысск). Налшык.

«Спартак» стадион. ФокІадэм и 15. Сыхьэт 15-м.

adyghe@mail.ru adyghepsale.ru apkbr.ru smikbr.ru 💌 Адыгэ Псалъэ Адыгэ Псалъэ

Щэныгъэ нэсым и нур

махуэр, фокладэм и 15-р, Къэбэрдей-Балъкъэрым и дежкіэ мыхьэнэшхуэ зиізу къыщізкіащ. Илъэс 90 ипэкіэ а махуэм Псыхуабэ (Пятигорск) къыщызэІуахаўэ щытащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал пединститутыр. ПсынщІзу зызыхъуэж гъащІэм жылагъуэм къыхуигъэува Іэмалыншагъэхэм ящыщ хъуат а еджапіэ нэхъыщхьэр ди щіыналъэм къыщызэјухыныр.

КЪЭРАЛЫМ щыпсэухэм пэщіэдзэ щІэныгъэ егъэгъуэтын, илъэсибл школхэри къызэјухын хуейуэ партым унафэ ищІати, дэнэкІи хуэдэу, ди щІыналъэми щымащІэт егъэджакІуэхэр. КъинэмыщІауэ, лъэпкъ егъэджэныгъэр зэрекіуэкіыну траухуа анэдэлъхубзэхэмкіэ Іэщіагъэліхэр нэгъуэщІ зыщІыпІи щагъэхьэзырыфынутэкъым. А псори къилъытэри, партым и Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым РСФСР-м и ЦІыхубэ комиссархэм я советым лъэГу тхылъкІэ зыхуигъэзащ, республикэм зи щхьэ хущытыж пединститут иІэжын зэрыхуейр иту.

Апхуэдэу, РСФСР-м и Правительствэм и УнафэкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым иІэ хъуащ япэ еджапІэ нэхъыщхьэ. Пединститутым хухахын унэ Налшык зэкІэ щыІэтэкъыми, абы Псыхуабэ лэжьэн щыщІидзащ. Абы и факультетищым - физикэмрэ математикэмкіэ, биологиемкіэ, филологиемкіэ - щрагъаджэрт егъэджакіуэ 13-м. 1932 гъэм институтым и езанэ курсым къащтауэ щытащ студенти 120-рэ. Иужькіэ къызэрагъэпэщащ тхыдэмкІэ факультетри.

Пединститутым и япэ унафэщІу щытащ Къэбэрдей-Балъкъэр педрабфакым (1931 гъэм и жэпуэгъуэм и 1-м къыщыщІэдзауэ Налшык щылэжьа а ІуэхущІапІэр пединститутыр къыщызэІуахым абы хагъэхьэжат) и пашэу щыта Покорский И. И. Къэрал унафэщіхэр и дэіэпыкъуэгъуу, Покорскэм еджапіэшіэр лъэкі къимыгъанэу къызэригъэпэщащ зыхуеину унэлъащіэхэмкій, еджэным къыщагъэсэоэпыну Іэмэпсымэхэмкіи, щылэжьэну нэм пединститутым и унафэщіу лэ-Іэщіагъэліхэмкіи. Нэхъыбэу абы щыгъуэ пединститутым щылэжьар лъэпкъышхуэм щыщ егъэджакІуэхэращ. А лъэхъэнэ гугъум а Іуэхугъуэ псоми хухауэ щытащ сом мелуани 5 мини

КъыкІэлъыкІуэ илъэсхэм еджапІэ нэхъыщхьэм и унафэр яІэщІэлъащ лъэпкъ еджагъэшхуэхэу, хэкупсэ нэсхэу Махъсидэ Къазджэрий, Темыркъан Хьэту, Къардэн Бубэ, ЖьэкІэмыхъу Тузер сымэ. Зи цІэ къитІуа унафэщі шыпкъэхэм, хэкупсэ нэсхэм нэмыщІ, Къэбэрдей-Балъкъэр пед-

ЦІыхухэм яІущІэнущ

Урысей Федерацэм и Президентым и

егъэблэгъапІзу Къэбэрдей-Балъкъэрым щы-

и унафэщІ, полицэм и полковник Васильев

Ипэкіэ зезыгъэтхахэр къекіуэліэн хуейщ ягъэу-

Зезымыгъэтхауэ, къыкІэрыхуауэ къекІуэлІахэр

Я щхьэ ІуэхукІэ къекІуэлІахэм яхуэзэнущ, ар

хэтми къэзыгъэлъагъуэ дэфтэр (паспорт) иІы-

ЕгъэблэгъапІэм и хэщІапІэр: Налшык къалэ,

Нэхъ пасэу зебгъэтх хъунущ мы телефоным-

Урысей гвардием КъБР-м

щи і экъудамэм и хъыбарегъащі э

Къэбэрдей-Балъкъэр, Осетие Ищхъэрэ

Алание, Шэшэн республикэхэм егъэщ ылауэ

Звездный жылагъуэм щыІэ дзэхэм хыхьэным

Илъэс 18 - 50 ныбжьхэм ит цІыхухъухэу за-

пасым щыІэ дзэхэм хэтхэри абы щымыщхэри

Урысей Федерацэм и дзэм контракт Іэмалкіэ

къулыкъу щащІэну ирагъэблагъэ. Дзэм контракт

Іэмалкіэ хыхьэну гукъыдэж зыщіахэр къащтэ-

нущ мы зауэлІ ІэщІагъэхэмкІэ: «Фочауэ», «Води-

тель», «Снайпер», «ПщафІэ», «Электрик», «Сле-

Улахуэр сом мин 36-м къыщыщІэдзащ. Гъэм

къриубыдэ зыгъэпсэхугъуэм и кІыхьагъыр – жэщ

- махуэ 35 - 45-рэ мэхъу. СымаджагъэкІэ лэжьэн

щыхузэфІэмыкІым деж абы пэкІуэ ахъшэри

къыІэрыхьэнущ. И зы улахуэм хуэдиз дэІэпы-

къуныгъэ илъэсым зэ къратынущ. Илъэс 20-кІэ

къулыкъу ищ а нэужь т ысыжыну хуитщ. Къулы-

къур зэрырихьэк ым хуэдэурэ щ эныгъэ нэхъыщ-

хьэ зригъэгъуэтыну Іэмал иІэнущ. Социальнэ

дэІэпыкъуныгъэ псомкІи къызэрагъэпэщынущ.

Контракт кіэщі, мази 6-м щегъэжьауэ зы

УпшІэ псомкій захуэвгъазэ хъчнуш мы теле-

фонхэмкіэ: 8(938)707-07-78; 8(920)575-66-66;

илъэсым нэсу, иращІылІэну хуитщ.

8(8662) 96-03-09.

Лениным и проспект, 27, Правительствэм и Унэ.

ва зэманым дакъикъи 10-кІэ ипэ иту.

пэшым щІагъэхьэнукъым.

кlэ: 8 (8662) 96-10-75

1932 гъэм и нобэ хуэдэ бжьыхьэ институтым зауэм ипэ къихуэ илъэс дэлъ ІэщІагъэлІхэр. Пединститутым зэхүэмыдэхэм и пашэу щытащ Бекузаров Ч. А., Бушля А. К., Хрипунов И. А., Лебедев П. А. Лъэпкъышхуэм къыхэкІахэм ящыщ куэд сэбэп хъуащ лэжьыгъэр зэтегъэувэнымкіэ. 30 гъэхэм я кізуххэм ди къэралым щекіуэкіа политикэ залымыгъэхэм ихьаи яхэтщ а лъэхъэнэ ткІийм институтым и унафэщІу щытахэм.

Пединститутым и пашэхэм я фІыгъэ куэд хэлъщ бзэщІэныгъэхэмкІэ абы и кафедрэм игъуэтауэ щыта зыу-ФилологиемкІэ жьыныгъэшхуэм. факультетым и зы къудамэт ар. Борыкъуей ТІутІэ я унафэщІу абы щылажьэрт адыгэбзэмкіэ, балъкъэрыбурысыбзэмкІэ егъэджакіуэхэр. Зыпэрыт Іуэхум къыдэкіуэу кафедрэм и егъэджакІуэхэу Елбэд Хьэсэн, ДыщэкІ Мухьэмэд, Цагъуэ Мухьэмэд сымэ, я унафэщ ыр я пашэу, щІэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэшхуи я пщэм дэлът: лъэпкъ тхыбзэм и хабзэхэр гъэбелджылын, литературэбзэм и мардэхэр убзыхун, сабийхэр зэрырагъэджэну тхылъхэр гъэхьэзырын, адыгэ lyэрыlуатэр зэхуэхьэсыжын, джыжын, нэгъуэщІхэри. А псори къызыхуэтыншэу къызэригъэпэщырт егъэджэныгъэмкІэ областной ІэнатІэм и унафэр зезыгъакіуэ, а къалэным щіыгъуу 1935 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр пединститутым и пашэуи ягъэувауэ щыта Махъсидэ Къазджэрий. Ар а къулыкъум пэрытащ 1936 гъэм и бжьыхьэ

Пединститутым и унэр 1937 гъэм Налшык ухуэн щауха нэужь, еджапІэ нэхъыщхьэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалашхьэм къагъэІэпхъуэжащ. 1937 - 1938 гъэ еджэгъуэщ эр студентхэм щаублауэ щытащ аудиторэ Гэхуитлъэхуитхэм, нэхухэм. Я щІэныгъэм нэхъри хагъэхъуэн папщІэ, абыхэм яІэт лабораторэхэри, мастерскойхэри, библиотекэри. А псомкІи: оборудованэхэмкіэ, зэреджэ литературэкіэ, уеблэмэ Іэщіагъэліхэмкіэ институтыщІэм партым и унафэкІэ къыдэ-Іэпыкъуат къэралым и еджапіэ нэхъыщхьэхэм ящыщ күэд. А лъэхъэжьащ Темыркъан Хьэту. Абы нэхъри щІигъэбыдащ еджапІэ нэхъыщхьэм и мылъку лъабжьэр. Темыркъаныр иужькІэ лэжьащ КъБАССР-м и ЦІыхубэ комиссархэм я советым Гъуаз-

джэхэмкіэ и къудамэм и унафэщіу. Ди щІынальэм и щІэныгьэ, егьэджэныгъэ, щэнхабзэ ІуэхущІапІэ цІэрыІуэ хъуащ Къэбэрдей-Балъкъэр пединститутыр зэман кіэщіым къриубыдэу. Зауэм ипэ къихуэ лъэхъэнэм ар зэпэщакіэт лъэпкъ интеллигенцэм къыхэкІа егъэджакІуэ ІэзэхэмкІэ,

къыщІигъэкІырт щІэныгъэфІ зыбгъэ-

жыджэру щылажьэрт парт, комсомол зэгухьэныгъэхэри. Апхуэдэу екlyy ежьа лэжьыгъэр, щІыналъэм щыпсэу лъэпкъ псори зыхуэныкъуэр, къызэпиудащ Хэку зауэшхуэм. Абы и мафіэм япэ махуэхэм щегъэжьауэ пэрыхьэри, зауэ гъуэгуанэ хьэлъэр якІуащ институтым и лэжьакІуэ куэдым, ТекІуэныгъэ Иным зи гъащІэр щІэзытахэри мащІэкъым. Абыхэм хуагъэува фэеплъ дэтщ еджапІэ

нэхъыщхьэм и пщІантІэм. 1943 гъэм мэлыжьыхьым и 15-м пединститутым и лэжьыгъэр Налшык щызэтриублэжащ. Абы щыгъуэ абы и пашэу щытащ Хьэткъуэ Б. А. Унафэщ Г щыпкъэм хулъэк ащ бийм зэтрикъута институтым и унэр зэригъэпэщыжын, 1943 - 1944 гъэ еджэгъуэр студент 369-м яхуиублэжын. КъыкІэлъыкІуэ илъэсым студентхэм я бжыгъэр хуэдитІым нэскіэ нэхъыбэ хъуат. Куэдым зэдахьырт еджэнри лэжьыгъэри. Иджы ІуэхущІапІэм и пащхьэ ита къалэн нэхъ гугъу дыдэхэм ящыщщ егъэджакіуэкіэ Іэнатіэр къызэгъэпэщыныр. Егъэджакіуэ 59-м ящыщу 11-рт еджагъэшхуэ степень зиІэр. Апхуэдэу зэтеубла хъуатэкъым щхьэхуэу адыгэбзэмрэ литературэмкіэ Іэщіагъэліхэр гъэхьэзырыным и Іуэхури.

А къалэныр гъэзэщІэным иужь ихьащ 1945 гъэм къыщыщІэдзауэ нэхъыщхьэм щылэжьа лъэпкъ Іэщіагъэліхэм ящыща Къар дэн Бубэ. Ар егъэджакіуэ нэхъыжьу, доценту, иужькІэ пединститутым и унафэщТу щытащ. Лэжьыгъэм и къызэгъэпэщакІуэ Іэкіуэлъакіуэр еліэліащ лъэпкъпсо мыхьэнэ зиіэ а Іуэхугъуэхэм. КъинэмыщІауэ, а щІэныгъэлі Іэзэм и къалэмыпэм къыпыкіащ бзэщіэныгъэм хэлъхьэныгъэфІ хуэхъуа лэжьыгъэ куэд, псалъалъэ зэмылІэужьыгъуэхэри тхылъеджэхэм гукъинэж ящыхъуа худо-

жественнэ тхыгъэри яхэту. Къардэным ирихьэжьа Іуэхухэр адэкіэ игъэкіуэтащ ліэщіыгъўэ блэкам и 40 гъэхэм и карухым Къэбэрдей-Балъкъэр пединститутым партым и унафэкіэ ягъэкіуауэ щыта жьэкІэмыхъу Тузер. Ар ящыщщ ди республикэм и егъэджэныгъэ нэхъыщхьэм и зэфГэувэныгъэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзышТахэм. Къэралым къыщыхъу Іуэхугъуэхэмрэ зи гъащІэмрэ зэхэухуэна цІыху пэрытхэм ящыщащ ЖьэкІэмыхъур. Пэрытыныр зи щэн хэкупсэращ щалъхуа Кэнжэ жылэм дэсхэм ящыщу щІэныгъэ нэхъыщхьэ зэзыгъэгъуэтар. СССР-м Къэрал планымкІэ и институтыр Москва 1934 гъэм къыщызыуха Тузерщ республикэм япэу доцент щыхъуар, пединститутым и иужьрей унафэщіу

щытар. ЖьэкІэмыхъур илъэситхум

щІигъукІэ лэжьащ республикэм и ЦІыхубэ комиссархэм я советым и тхьэмадэу, щытащ егъэджэныгъэмкІэ областной ІэнатІэм и пашэуи.

ЗэфІэкІ лъагэхэр зыбгъэдэлъ ЖьэкІэмыхъур жэуаплыныгъэшхуэ зыхищізу илъэс бжыгъэкіэ лэжьащ Къэбэрдей-Балъкъэр пединститутым и унафэщіуи. Архив хъумапіэм щіэлъ дэфтэрхэм зэритымкіэ. Жьэкіэмыхъур а еджапіэ нэхъыщхьэм и пашэу щыщыта илъэсхэр институтым и «дыщэ ліэщіыгъуэу» куэдым къалъытэ. Абы и лъэхъэнэм къызыхуэт щымы э Іэщіагъэлі шыпкъэхэмкіэ къызэгъэпэща хъуат институтым и факультетхэри адыгэбзэмкІэ и къудамэри. ЖьэкІэмыхъуэр институтым щыщы а илъэсхэращ лъэпкъ еджагъэшхуэхэу Сокъур Мусэбий, КІуэкІуэ Джэмалдин, Чым Юрэ, Апажэ Мухьэмэд, ХьэкІуащэ Андрей сымэ, нэгъуэщІхэми аспирантурэр къаухыу щІэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэм нэхъри нэхъ куужу зыщратар. Тузер лэжьыгъэ куэд зэф игъэк ащ пединститутыр Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым хуэкІуэн папщІэ. Иужькіэ, 1957 гъэм къыщыщіэдзауэ, ЖьэкІэмыхъур лэжьащ КъБКъУ-м политэкономиемкІэ и каферэм и унафэщІу. Абы и къалэмыпэм къыпыкіащ щіэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэ куэд, монографие щхьэхуэхэри яхэту.

Апхуэдэ гъуэгуанэ купщафіэ къикІуащ пединститутым. Ар и лъабжьэу 1957 гъэм къызэГуаха къэрал университетыр абы щыгъуэ гъуэгуанэщ э теуващ. КъБКъУ-р хъуащ Кавказ Ищхъэрэм и лъэпкъ автономие щІыналъэхэм я япэ университет. Ар къызэІухыныр ирырагъэхьэлІауэ щытащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр Урысейм зэрыгухьэрэ илъэс 400 щрикъум. Абы лъандэрэ блэкІа илъэс 65-м зыужьыныгъэм и гъуэгу бгъуфІэм тетщ КъБКъУ-р, щІэныгъэм и нэхур цІыхубэм яхуихьу. Апхуэдэ зы махуэт зыщ Іэхъуэпсар Нэгумэ Шорэ, гумрэ псэмрэ къабгъэдэкі мыпхуэдэ псалъэхэр шыжиlам шыгъуэ: Фіэш мэхъу бгырыс Іэлыр гурышіэ те лъыджэм - гъащІэм и нэхугъэ ІэфІым, щіэныгъэм - къызэрыщіэтэджэнур.. Сэ сымылъагъункІи хъунщ а дакъи къэр - си лъахэм щІэныгъэншагъэр ІэщІыб щищІыну лъэхъэнэр; сыт хуэдиз гухэхъуэгъуэ зыхэсщІэнт сэ абы щыгъўэ!»

Жьэ махуэ ипсэлъыкіауэ къыщіэкІащ хэкупсэр. Мис, зэрынэрылъагъущи, щІэныгъэ нэсым и нурыр илъэс 90 хъуауэ къытопсэ ди щІыналъэм, абы щыпсэу цІыхухэр зэпэщыныгъэм, ехъулІэныгъэм хуишэу.

♦ 1946 гъэм къалъхуащ егъэджа-

кіуэ, зэдзэкіакіуэ, жылагъуэ лэ-

♦ 1949 гъэм къалъхуащ шэрджэс

усакіуэ, журналист Пхъэш Му-

♦ 1952 гъэм къалъхуащ КъШР-м

и къэрал къулыкъущ Іэ Дохъушо-

♦ 1959 гъэм къалъхуащ усакІуэ,

тхакlуэ, драматург **Лыкъуэжь**

♦ 1960 гъэм къалъхуащ КъШР-м

и Правительствэм и УнафэщІу

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэ-

ритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-

текІыу щыщытынущ. Хуабэр ма-

хуэм градус 20 - 22-рэ, жэщым

Фокіадэм и 16,

♦1944 гъэм Налшык къыщы-

зэІуахащ республикэм и до-

♦ 1931 гъэм къалъхуащ тхыдэ

щІэныгъэхэмкІэ доктор, профес-

сор, УФ-м щІэныгъэмкІэ щІыхь

зиіэ и лэжьакіуэ, адыгэхэм я къе-

кіуэкіыкіар зыджа, ЩІДАА-м и

♦1943 гъэм къалъхуащ абазэ

щІэныгъэлІ, политик, КъШР-м и

ЦІыхубэ Зэхуэсым и депутату

♦ 1951 гъэм къалъхуащ физикэ-

доктор, КъБКъУ-м и профессор

<u>Дунейм и щытыкІэнур</u>

зэритымкІэ, Налшык пшэр техьэ-

текІыу щыщытынущ. Хуабэр ма-

хуэм градус 24 – 26-рэ, жэщым

щІэныгъэхэмкІэ

академик **Куценкэ Игорь**.

щыта Шенкао Мухьэдин.

математикэ

Ащхъуэт Олег.

«pogoda.yandex.ru»

градус 15 - 16 щыхъунущ.

щыта **Къардэн Мурат**.

градус 13 - 14 щыхъунущ.

хутырхэм я съезд.

жьакіуэ **Хъуажь Фахъри**.

Іэед

Нелли

къуэ Зураб

КЪАРДЭН Маритэ.

Динейм щыхъыбархэр

Іэм 2022 гъэм фокіадэм и 16-м сыхьэт 12-м къыщыщіэдзауэ 20 хъуху ціыхухэм щахуэзэ-ЦІыхубэр зи телъхьэхэр нущ Урысей гвардием и щ ыналъэ управленэм

Фокіадэм и 9 - 11-хэм Урысейм хэхыныгъэхэр щекіуэкІащ. Абыхэм зыкъыщагъэлъэгъуат парт 22-м я ліыкіуэхэм.

ЩІыналъэ 14-м я унафэщіхэр, апхуэдэуи Саратов, Сахалин, Пензэ областхэм, Краснодар крайм, Удмуртиемрэ Осетие Ищхъэрэмрэ я хабзэубзыху органхэм я депутатхэр щыхахащ. Субъект 12-м я къалэ советхэм я депутатхэр, къалэ округитхум муниципальнэ хэхыныгъэхэр шызэхэташ.

Губернатор къулыкъур зыІыгъхэм къэралым и щІыналъэ псоми аргуэру дзыхь щрагъэзыжащ - и нэхъыбапІэкІэ «Урысей зэкъуэт» партым щыщщ ахэр. Я пашэу шытынухэр шыхахым нэхъыбэ дыдэм Іэ хуаІэтащ Бурятием и унафэщІым - Алексей Цыденовым и телъхьэу къышіэкіащ республикэм исхэм я процент 86-м шІигъур.

Апхуэдиз дыдэ мыхъуми, къазэрыкіэрыху шіагъуэ щымыіэу шІыналъэхэм исхэм я нэхъыба піэр я телъхьэу къыщіэкіауэ, vнафэшI къvлыкъvм пэрыvвэжынущ – областхэм: Егоров Максим (Тамбов), Мазур Владимир (Томск), Малков Павел (Рязань), Авдеев Александр (Владимир). Евраев Михаил (Ярославль), Никитин Андрей (Новгород), Алиханов Антон (Калининград), Соколов Александр (Киров), Куйвашев Евгений (Свердлов), Бусар-Роман (Саратов): республикэхэм - Зайцев Юрэ (Марий Эл), Парфенчиков Артур

Аргуэру зэпоув

(Карелие), Бречалов Александр

(Удмуртие).

ИлъэсипщІ бжыгъэ хъуауэ гужыгъэжь зэхуаіэщ ермэлыхэмрэ азербайджанхэмрэ - я

зэныкъуэкъур зэм тіэкіу нэхъ зэ- и доценту щыта Къэжэр Хьэтесабырэу, зэми щхьэусыгъуэ мыхьэнэншэми къигъэхъеижу.

Мис иджыри ІэщэкІэ зэпэуващ лъэпкъитІым щыщхэр - фокІадэм и 12-м я гъунапкъэм деж къыщыхъея зауэм цІыху куэд хэкІуэдауэ къат хъыбарегъащІэ Іуэхущіапіэхэм.

Зэпаубыдыр Карабах щІыналъэрщ – куэд щІауэ абы щызэдопсэу лъэпкъитІми щыщхэр. 1991 гъэм ар Азербайджаным къыгуэкlауэ къалъытэри, абы кърикіуащ илъэсищкіэ екіуэкіа зауэр. 2020 гъэм аргуэру къэхъеижащ ар икІи Урысейм и мамырщІэкъу къарухэр хэкум ихьэн хуей хъуащ, нэхъ зэгуры Іуэжауи щытащ. Иджы аргуэрыжьу гуащІзу зэпэуващ - зым адрейр егъэкъуаншэ зэрызэгуры уауэ

щытахэр къызэпауду. Армением и президент Пашинян Никол Путин Владимир, Макрон Эммануэль, Блинкен Энтони сымэ елъэІуащ Іуэхум унафэ тещІыхыным хэліыфіыхынхэу. Азербайджанри и Іэ зэтедзауэ шыскъым – ари нэгъуэщі щіыпІэхэм щотхьэусыхэ и фейдэ зыхэлъхэр пхигъэкІыну.

Фокіадэм и 15, махуэку

♦Демократием и дунейпсо махуэщ. 2007 гъэ лъандэрэ ягъэ-

♦1932 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал пединститутыр къызэІуахащ.

♦1911 гъэм къалъхуащ философие щіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор, КъБР-м щІэныгъэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, «Кабардино-Балкарская правда» газетым и редактор нэхъыщхьэу щыта Цокіыл Борис.

♦ 1919 гъэм къалъхуащ Совет Союзым и Ліыхъужь Яхэгуауэ Ми-

♦1938 гъэм къалъхуащ усакІуэ,

Зыгъэхьэзырар ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ. критик, литературовед, КъБКъУ-м Лъэпкъ Іущыгъэ:

БлэкІа хабзэжьым укъемыкъуж.

«Ноби сащІыгъуу къысфіощі» • Фэеплъ

Нэхулъэ къищІа къудейуэ арат Мухьэрбий къыщыушам. Жейкіэ иримыкъуа пэтми, зимыгъэ Іэўэлъэуащэурэ, асыхьэтым зехуапэ, гъуэмылэ хузэралъхьар зэрылъ хъуржыныр и плІэм иредзэри, унэм къыщіокі. Дунейр щІыіэтыіэфіт. Щымт ихъуреягъыр - къуажэр хэтт жей

ЩІАЛЭР гуэщым щІохьэ, шэмэджыр къещтэ, пщІантІэм дегъэзыкІри, мэз лъапэм ухуэзышэ гъуэгум тоувэ. «ЕпІэщіэкіын хуейщ, - игукіэ жиіащ абы, адакъэ Іуэ макъхэр щызэхихым, икІи нэхъ хуабжь зищІащ. Іуэху куэд къыпэплъэрт абы махуэщІэ къэунэхуам. Уэлбанэ нэужьым къызэщІэрыуа и мэкъупІэр дунейр къэмыплъ щіыкіэ пиупщіын хуейт, абы иужькІэ гъавэр къезыхьэлІэж

мэкъумэшыщІэхэм я Іуэхур зэрекІуэкІыр итхыу редакцэм иригъэхьынуи и мурадт, къыкІэлъыкІуэрауэ, ар псом ящхьэт - школым кІуэуэ гъэ еджэгъуэщІэм зэрызыхуагъэхьэзырым кІэлъымыплъу хъунутэкъым.

.. Абы щыгъуэ Мухьэрбий илъэс зытхухым итми арат, ауэ фІыуэ ищІэжырт – 30 гъэхэм икухэм абы я унагъуэм щІэх-щІэхыурэ къакіуэрт я Іыхьлы гуэр. Щіалэ ціыкіум фіэгъэщІэгъуэнт я унэкъуэщым къиІуэтэж хъыбархэр. Ар егъэджакІуэт, куэдым щыгъуазэти, дунейм щекіуэкі къэхъукъащіэхэм удихьэхыу тепсэлъыхьырт. Абы щыгъуэ Мухьэрбий и гум ирилъхьат, ин хъумэ, я Іыхьлым хуэдэу, егъэджакіуэ Іэщіагъэ зригъэгъуэтыну. И чэзур къосри, щіалэ ціыкіур макіуэ къуажэ школым. АрщхьэкІэ и нэ къызыхуикІ еджэным гу щихуэну хунэсакъым - куэд мыщІэу къохъей Хэку зауэшхуэр. Ауэрэ къэкІуатэурэ, бийр къос езыр щалъхуа и жылэжь Псыгуэнсуи.

Щыціыкіуам ялъэгъуар нэхъ гукъинэ яхуохъу куэдым. Зауэ зэманым и нэгу щіэкіамрэ зэхихамрэ, зэи щымыгъупщэжыну Мухьэрбий и гум тысыпіэ щащіащ. Махуэ къэсыху щіалэ ціыкіум илъагъурт къуажэм къыдэна цІыхубзхэм, лІыжь-фызыжьхэм бэлыхьу ягъэвыр. Илъагъурт ТекІуэныгъэм щхьэкІэ, жэщмахуэ жамыГэу, цГыхум гугъу зэрызрагъэхьыр. Псом хуэмыдэу Унэгъэсхэ я щіалэщіэм гузэрыдээ езыгъэщІыр, хуэмыгъэвыр зи бын, зи Іыхьлы гъунэгъу хэкІуэдауэ щхьэкІуэ тхылъ къызыІэрыхьа бзылъхугъэхэрт. Мо щІалэ гу махэм хуэхьыртэкъым а гъы макъхэр. ИкІи балигъхэм закъримыгъэлъагъуу, къуэгъэнапІэ гуэр къигъуэтырти, игу пэщыху зэщыджэрт. Хьэvэ, иlакъым абы сабиигъуэ тынш, сабиигъуэ ІэфІ. Анэм къыхуэна бынищу зи адэр пасэу зышхьэщык ахэм я нэхъыжьыр Мухьэрбийти, мо зи къэхъугъуэ щ алэ ц ык ум и пщэ къыдэхуэрт балигъ къалэнхэр - унагъуэ Іуэху нэхъ гугъухэри, губгъуэ лэжьыгъэри.

Зауэ нэужьым Мухьэрбий школым щІотІысхьэж икІи егъэджакІуэхэм я жыІэм нэхъуеиншэу едаlуэу фІы дыдэу щоджэ. ЩІалэ гурыхуэм зэхэгъэж иІэтэкъым - псоми я предметхэр фІэтелъыджэт, псори зэрызригъэщІзным хущІзкъурт. Нэр темыпыІзу ежэкІыркъэ зэманыр - ауэрэ 10-нэ классыр къызэренэкі икіи, и нэ къызыхуикі іэщіагъэр зригъэгъуэтын хьисэпкіэ, Налшык къокіуэри, пединститутым шІотІысхьэ.

Гъуэгуанэ кіыхь зэпызыча ціыхухэм щіагъуэ яхэту къыщІэкІынкъым зэплъэкІыжу къигъэщІа илъэсхэм иримыплъэж, ахэр гукІэ зэзымыгъэзэхүэж, и гъаш!эм нэхъ lэфly хэта гъэхэр зигу къэзымыгъэкІыж. Мухьэрбий дежкІэ апхуэдэ лъэхъэнэу щытар пединститутым щыщІэса зэманырщ:

- Ноби ныжэби а ди курсым щ Іэсахэм сахэсу, садеджэу, губгъуэм дашамэ, садэлажьэу, садэгушыІэу, садэдыхьэшхыу, уэлэхьи, къысщохъум, - игу къигъэкІыжырт Мухьэрбий, иужьу дыщызэхүэзам, - яхэбдзыну зы цІыху яхэттэкъым, апхуэдизкіэ фіы защіэхэти: Мокъуэ Марие, Къардэн Борис, Жэмбей Мэбий. Джатэгъэжь Владимир, Иуаныкъуэ Нурбий, Темыржан Владимир, Тенджыз Женя жыпІэми - псори, псори. Щ акхъуэ Іыхьэ ди эмэ, зэпытщіыкірэ дызэдэгуашэу, лекцэ дызэдэ-Іуахэм зым къыгурымы уэр адрейм къыгуригъэlуэжу, нэфl-неи, фэрыщlагъи дяку дэмылъу, сыту гуп дахэу дызэхэта. Си гъащІэм щыщу нэхъ ІэфІ дыдэу збжыр, куэдрэ си нэгу къыщІзувэжыр а лъэхъэнэрщ - институтым дыщыщІэса зэманырщ.

ЩІэныгъэ ищхьэ зригъэгъуэта нэужь, Унэгъэсым къегъэзэж и жылэми, егъэджакІуэу лэжьэн щІедзэ. Абы игури и псэри ирет зыпэрыува лэжьыгъэм. И акъылри, и зэфіэкіри хуеунэті пединститутым къыщіиха щіэныгъэр шІэблэм зэрабгъэдилъхьэным. Илъэс зыкъомкіэ егъэджакіуэу лэжьауэ, завуч къалэныр къыдалъхьэ и пщэм. Абы иужькіэ наіуэ мэхъу щІэблэр гъэсэным, егъэджэным и мызакъуэу, къызэгъэпэщыныгъэ лэжьыгъэм ар зэрыхуэ эк Іуэлъак Іуэр. Аращ завучу илъэсит І нэхъ щымытауэ, курыт школым и директору Мухьэрбий щІагъэувари. Абы щыгъуэ ар тІэкІуи къэгузэват: еджапІэр районым къыщаціыхурт, нэхъыфіхэм хабжэрт, япэ ита унафэщіхэм лэжьыгъэшхуэ зэфіагъэкіат. Абыхэм школыр здынагъэса лъагапІэм къемыхыу схуэіыгъыну піэрэ жиіэрт. Ауэ, насып иіэти, еджапІэм щылажьэрт зи ІэщІагъэм хуэпэж, щіэныгъэшхуэ зиіэ егъэджакіуэ хьэлэмэтхэр, абыхэм яхэтт езым нэхърэ фІычэ нэхъыжь зыбжани. Абыхэм ечэнджэщурэ, тІэкІу зыщіыпіэ деж къыщытіэсхъауэ гу лъитэмэ щіикъузэурэ, хузэфІэкІ ищІащ, къыщІэмыхуэн, еджапіэм и пщіэр иіыгъын папщіэ. Псом хуэмыдэу директорыщІэм сэбэпышхуэ къыхуэхъуащ Гъуэтыж Хъанбий, Къул ТІутІэ, ЛІыжьыкъуэ Хьэбид, Лъостэн Хьэзрит, Хъай Володя сымэ. Гуфіэгъуэ щыіэми зэдаіэтащ, гузэвэгъуэми зэкъуэтащ. ЖыпІэнуракъэ, хъуэпсэгъузу къызэдекІуэкІащ гупыр.

Егъэджакіуэм нэхърэ нэхъ Іэщіагъэ гугъу щыІ эу къыщІэкІынкъым. Сыт хуэдиз бэшэчагъ, шыІэныгъэ пхэлъын хуей илъэс 40 енкІэ шІэблэм я гъэсэныгъэ-щІэныгъэ Іуэхум ухэтын папщІэ. «Сыдиректорщ» жиІэу Унэгъэсым ІэщІыб ищІакъым урокхэр. Сэри сащыщщ, зи насып къикІыу, а лІы угъурлым иригъэджа-

Мухьэрбий и къекіуэкіыкіар гукіэ щызэбгъэзэхуэжкіэ умыгъэщіагъуэу къанэркъым абы хузэф Іэк Іар зы ліым лъэк Іыну фіэщ хъугъуейщ. Жылэ щыхасэ зэманым е гъавэ Іухыжыгъуэхэм ар щыплъагъунут къуажэ губгъуэм: дунейм щекІуэкІ Іуэхугъуэхэм мэкъумэшыщІэхэр щыгъуазэ ищІырт. Абы къыдэкІуэу лэжьакіуэ пашэхэм ятетхыхьурэ газетхэм трыригъадзэрт, радиом, телевиденэм къригъэтырт. Игъэгушхуэрт, иІэтырт пашэхэр. Ап-

хуэдэу егъэджакІуэр емызэшыжу тетхыхырт ЖанхъуэтхьэблэкІэ зэджэу щыта и жылэжьым и тхыдэм, Хэку зауэшхуэм лІыгъэ щызезыхьа и къуажэгъухэм.

Зы гъэ, мэкъу еуэу губгъуэм иту (абы щыгъуэ ар школ унафэщІт), Унэгъэсым деж къы-Іуолъадэ къуажэ тхьэмадэр. «Уа, Мухьэрбий, зыщІэбукІы жыр сыт? Уи Іэщым ярикъун мэкъумылэ колхозым къуедгъэтынщ. Уэ, арыншами, пщІэн уи гъунэжщ». АрщхьэкІэ Мухьэрбий есатэкъым хозяйствэм зыгуэр къыпихыу. Ар езыр ліышхуэт, зыщыгугъыр и къарурт, и гуащІэ къыдэкІарт. И нэІэ щІэту къэхъуа, иригъэджа, школыр къэзыуха

ныбжьыщІэм цІыху хуэдэ цІыху къищІыкІауэ, лэжьакІуэшхуэ, щІэныгъэлІ хъуауэ илъагъуныр дэтхэнэ зы егъэджакіуэм дежкіи насыпышхуэщ. Мухьэрбий дуней фІыгъуэр къеуэлІауэ къыщыхъурт, и гъэсэнхэм апхуэдэ-

хэр къахэкlауэ къищіэху: Сэ езгъэджахэм я ціэ дахэ щызэхэсхкіэ дамэ къыстокІэ, - игу къигъэкІыжырт Мухьэрбий, - абыхэм яхэтщ районми Къэбэрдейми къыщаціыху Іэджэ: медицинэм, мэкъумэшым, щэнхабзэм, нэгъуэщ І Іэнатіэхэм Іутхэу. КъулыкъушІи, щіэныгъэмкіэ доктор, кандидат хъуахэри мащІэкъым. Уи фІэщ зэрыхъун, ар фэрыщІагъыу къыпщремыхъу, си ІэмыщІэ икіахэм ящыщу, фіыуэ еджаи емыджаи, зы сабий жагъуэу сымылъэгъуа. Ноби абыхэм са-

щІыгъуу къысщохъу. И чэзур къэсу пенсэ кІуа щхьэкІэ, а лІыр тІысыжакъым - апхуэдэ цІыхутэкъым ар, апхуэдэгүи иІэтэкъым, Іуэхуншэу щысыну. Мухьэрбий и ІэнатІэр къыщигъэна зэманхэм Псыгуэнсум и администрацэм и унафэщју ягъзуват зы щІалэщІэ. Къуажэ Іуэхум фІыуэ хищіыкіыу абы дэіэпыкъуэгъу иіэн хуейуэ псалъэмакъ къыщајэтым, псом япру зи цір кърајуар Унэгъэсырщ. Арати, и Іэщхьэлъащхьэр дрихьейри, Мухьэрбий пэрыуващ и лэжьыгъэщІэм. А лъэхъэнэр, 90 гъэхэм ипэхэр, пенсэ Іуэхум щІэрыщІэу щыхэплъэж зэманым ирихьэлІати, абы лъэкІ къигъэнакъым лІыжьфызыжьхэм я ахъшэр тэмэму къа Іэрыхьэн папщІэ. Псом хуэмыдэу ар дэІэпыкъуэгъушхуэ яхуэхъуащ зауэ зэманым колхоз губгъуэм щылэжьахэм. «Уэ тхуэптхар сыту тхылъымпіэфіт, сыту уугъурлы, сыту іэпэфі упыт» жагэурэ, мащгэ къехъуэхъуа абы. Апхуэдэхэм деж, дауи, Мухьэрбий и гур къигуфіыкіырт, цІыхум сэбэп зэрахуэхъум, гуфІэгъуэ къазэрыхуихьым и щхьэр лъагэу иригъэлъагъужырт.

ГъащІэ жыхуаІэращи, гуфІэгъуэри гузэвэгъуэри щызэхэухуэнащ, гуауэри гуапэри щызэгуэпхащ. КъуэгъэнапІэ фочауэу, уз бзаджэм натіэрыуапіэ укъищіынкіэ мэхъу. Мухьэрбий и зы лъакъуэр, е екІуэри, памыхыу хъуакъым. Сыт ищІэнт, езым хуэдэр щэрэ минрэт. Ауэ куэд дэмыкІыу адрей лъакъуэри абы щыдэкіуэм, ліыр къэдзыхащ, «адэкіэ къэзгъэщІэнум сыт и мыхьэнэж, хэти къысхуеиж» жыхуиІзу. АршхьэкІз ар зы сыхьэти гулъытэншэ щыхъуакъым и унагъуэм. Уеблэмэ и нысэхэм ящыщ зым къыжријаращ: «Уиг\ умыгъэныкъуэ, папэ, тхьэ, пхъу зиІэм уедмыгъэхъуапсэу узетхьэнмэ». Жылэм пщІэшхуэ шызиІэ мо лІым къылъыкъуэкІар щызэхахым, къуажэм къыдэнаlауэ пlэрэ жыпlэу, абы и деж щізупщіакіуэ къэкіуащ ціыхухэр. Псэухукіи ахэр зэпыуакъым.

Си нысэхэм хуэдэ мы къуажэм къыдашакъым жысІэмэ, егъэлея хъуну си гугъэкъым, щІзупщІакІуз къыхуэкІуэхэм яжриІзрт Мухьэрбий, - быным хуэдэу къысхуохъу Алени, Таи, Арини. Псоми щІэныгъэ, ІэщІагъэ зрагъэгъуэтащ. Абыхэм къащІэхъуэжауэ блы сиІэщ. Уэлей, си бынхэм нэхърэ нэхъыф у солъагъум ахэр. Гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэм мазитІкІэ си деж щыІат нэхъыжьищри, сытым хуэдэу сагъэгуфіа, къысхуэсакъа ахэр.

Нобэ Псыгуэнсу дыхьи, уфІэфІмэ, къуажэкІэм щыщІэдзауэ къуажапщэм нэс дэкІуей а ліыр зыціыхуу щытахэм яхэупщіыхьи, Мухьэрбий теухуауэ псалъэ гуапэ къыбжезымыІэн бгъуэтыну фІэщхъугъуейщ. Абы и щыхьэтщ Унэгъэсым иригъэджахэм ящыщщ Къардэн Іэбузар и псалъэхэр:

Мухьэрбий географиемкіэ дригъэджащ. Абы и закъуэкъым, нэхъапэм урысыбээ урокхэри иригъэкіуэкіыу щытащ - икіи директору, икІи иригъаджэу. И теплъэр зикІ си нэгум щіэкіыркъым: ліышхуэт, метриті хуэдиз и лъагагъыу, лІы къекІут, екІуу хуэпауэ, и указкэр сыт щыгъуи ІэщІэлъу, блэкІ-къыблэкІыжу, щіэх-щіэхыурэ слъагъурт. Дыфіэліыкіырт, пшіэ хуэтшіырт, нэхъышхьэращи, и урокхэр хуабжьу тфіэгъэщіэгъуэнт, бадзэ лъэтамэ зэхэпхыну классыр дыщыму дедаlуэрт къыджиІэхэм. Ноби тщыгъупщэркъым - ІэфІу дигу къинащ и гъунэгъухэми иригъэджа псоми.

Сэ Мухьэрбий сыдэлэжьащ, - жеlэ илъэс 40-м щІигъуауэ школым щезыгъаджэ, Іэбузар и щхьэгъусэ Аринэ, - цІыхум дахэ дыдэу яхэтт сабийми егъэджакІуэхэми. Псоми зэрепсэлъэн, зэрагурыlуэн бээ къигъуэтырт. ПщІэ яхуищІырт ціыкіуми инми, ещхьыркъабзэу, езыми апхуэдэпщіэ игъуэтыжырт. Хъэті дахэ уиІэщ жиІэрти, редакцэм иригъэхьыну тхыгъэхэр къызитурэ къыхуистхык ыжырт. ИкъукІэ щІэныгъэшхуэ зыбгъэдэлъ цІыхут. Ар дэІэпыкъуэгъу зыхуэхъуар куэдыкІейш. Сигу къокІыж мыпхуэдэ зы. Махуэ гуэрым ди къуажэ щыщ цІыхубз гуэр школым къокІуэ, Мухьэрбий къыхуейуэ. «Ар иджыпсту урокым щыІэщ, сыт хуэдэ Іуэху укъызытекІухьар?» - жытІэу дыщеупщІым, «Алыхь, собесым тхылъымпІэ езгъэхьынущи, Мухьэрбий езгъэтхынурамэ, къимыгъэзэжын хуэдэу» жиlащ. Жылэм ящlэрт абы зыщіыпіэ тхылъымпіэ гуэр иригъэхьамэ зэрыпхыкІыр.

Жылэм ифІ зэрихуэу, цІыхум сэбэп яхуэхъуу гъащіэ Іыхьэр ирихьэкіащ Мухьэрбий. Й Іуэхущіафэ дахэхэм папщіэ абы къыфіащащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щэнхабзэмкіэ шіыхь зиіэ и лэжьакіуэ» ціэр. Мы махуэхэм илъэс 90 ирикъуаш ар къызэралъхурэ. Дунейм зэрехыжрэ Іэджэ шами, гуфіэгъуэ Іуэхукіэ е гузэвэгъуэкіэ къуажэм гуп щызэхыхьамэ, абы и цІэ дахэ жаІэу ноби зэхэпхынущ. Мухьэрбий и щхьэгъусэ Тамари егъэджакіуэу лэжьащ, пенсэм кіуэху. А тіум зэдагъуэтащ къуищ: Хьэмзэтхъан, Ахьмэдхъан, Залымхъан сымэ. ЩІалищри, абыхэм къащІэхъуэжахэри фІы дыдэу еджахэу, диплом плъыжькіэ еджапіэ ищхьэ къэзыуха зыбжани яхэту, мэпсэу я адэм, адэшхуэм и пщіэр, и щІыхыр зэраІэтыным, абы хуэфащэу дунейм зэрытетыным хушІэкъуу.

САУТ Сулът ан.

Экономикэ Политикэ Жылагъуэ Кавказ Іуэху Ищхъэрэ

Кавказым щыІа франджы тхакІуэ

Дуней псом щыцІэрыІуэ Дюма Алек-сандр и илъэс 215-р ягъэлъэпІащ дызэрыт илъэсым и бадзэуэгъуэм. Франджы къэралым и закъуэ ейуэ къыпхуэмылъытэж тхакІуэр, журналистыр, драматургыр Кав-казым щыщхэми ди хамэкъым. Ди щІыналъэм и ціэр зезыхьэ тхылъ зэриіэм нэмыші. Дюма дэтхэнэ зыми и гум гъчэгу шыпхишаш и анэдэлъхубзэм къыфіэкіыу бзи 100-кіз зэрадзэкіа и тхыгъэхэмкіз.

ХЭТ зымыцІыхур Дюма и ліыхъужьхэу Д'Артаньян, виконт де Бражелон, граф Монте-Кристо сымэ? Ауэ куэд щымыгъуэзэнкІи хъунущ франджы тхакІуэр Кавказым зэрыщы амрэ и нэгу щ эк ахэр тхылъу къызэрыдигъэкІыжамрэ.

Дюма Александр-адэр Кавказым къы-щыкlyap 1858 - 1859 гъэхэращ. Париж игъэзэжа нэужь, тхакіуэм и нэгу щіэкіахэр тхылъ-ищу къыдигъэкіыжащ. Мащіэу ягъэкіэшІами. 1861 гъэ лъандэрэ а тхыгъэр «Кавказ» фІэщыгъэм щІэту урысыбзэкІэ зокІуэ. Адыгэхэм ятеухуа пычыгъуэхэр куэдыщэ хъуркъым, ауэ, тхыдэ романхэм ещхьу, лэжьыгъэ къэгупсысауэ щымыт. нэгүм щіэкіахэр зи лъабжьэ іэдакъэщіэкіыр пэжым нэхъ пэгъунэгъуну узэрызыщигъэгугъым къыхэкіыу, дэри ар щіыдоджыкі, ди лъэпкъым теухуауэ гъэщІэгъуэн гуэр къы-

зыри нэсакъым Іуащхьэмахуэм и щыгум. Бгырысхэм зэрыжаlэмкlэ, абы шхьэкlэ Тхьэшхуэм хуитыныгъэ лей къуитын хуейщ. Хъыбархэм къызэрыхэщымкіэ, Нухь-бегъымбарым и кхъухьым къилъэта тхьэрыкъуэр япэу зытетІысхьар абы и щыгуращ». Хьэшыр Чылар Іуащхьэмахуэм зэрыдэкІрэ илъэс 36-рэ хъуат а сатырхэр Дюма щитх зэ-

къыщылъщ: ар Іуащхьэмахуэ къыщожьэ, Абазэ ЦІыкіур зэпеупщі, шэрджэсхэм я щіым ирожэри, Тэмэн ипщэкіэ хы Фіыціэм холъэдэж. Геродотрэ Страбонрэ «Ипанискіэ», Птолемей «Варданкіэ» зэджэр

лъэпкъыу зэрыщытыр къыхигъэщу, жеlэ: «Адыгэ е шэрджэс лъэпкъыр Кубань бгым нэс дэлъ щІыналъэм тесщ, адэкІэ Каспий Къэбэрдей ЦІыкІумрэ еубыд».

ИпэжыпІэкІэ Дюма къыздэкІуар Урысейрат. И ныбжьэгъу гуэрым урыс нысэ къишати, и щыкъум щекlуэкl хьэгъуэлІыгъуэм иригъэблэгъауэ арат тхакіуэ ціэрыіуэр. Иужькіэ ар Іэщтырхъан, Куржым, Азербайджаным, къинэмыщі щіыпіэхэм щыіащ. Ди лъэныкъуэхэмкіэ нэхъ гъунэгъуу къызэкіуэліар

ГурыІуэгъуэт дуней псом щыцІэрыІуэ тхакlуэр Урысей къэралыгъуэм «гулъытэншэу» къызэримыгъэнэнур. Дэфтэрхэм къыхощыж зэрыбгъэдэтар. Апхуэдэхэм яз Перфильевым и нэхъышхьэхэм яхуигъэхьэзыра

Дунейм нэхъ гъэщ эгъуэну тет

хъыбархэр зэщ Іэзыщы пэ коррес-

пондентхэм езыхэм я лэжьэкіэр

таурыхъым ибогъэщхь зэзэмызэ.

Фи фІэщ мыхъумэ, Корепанов

Максимрэ Белянчиков Евгенийрэ

къуаншэр

жэуапым мыр щыжеlэ: «Дюма щыпсэуа Нарышкинхэ я унагъуэм ар цІыху вэгъзэгъыу, мыкъиину, удэзыхьэх уэршэрэгъуу къыщалъытэ. Абы пщэфІэн фІэфІщ икІи а лъытэри, хуэмызэмэ нэхъ къащтэ, куэдрэ зэремыпсэлъэным хущГокъу, зыгуэрхэр ятригъэІукІынкІэ, и тхылъхэм фэ Іей къащытригъэуэнкіэ мэгузавэхэри». Урысхэм я хьэтыр зылъагъу езы Дюма «шэрджэсхэмрэ осетинхэмрэ зэтезыук а пщы Святослав махуэм» щотхъу, Темрыкъуэ ипхъу Гуащэнэ урыс пащтыхьым щхьэгъусэ зэрыхуэхъуа шІыкІэр къеІуэтэж.

«Иджырей шэрджэсхэр, - етх адэкІэ Дю-Псыжь шытепсэлъыхькіэ, тхакіуэм мыр ма, зауэм нэхъ хуэщіауэ Кавказым шыпсэу жеlэ: «Псыжь (Кубань) ижьырабгъумкlэ лъэпкъхэм язщ. Ахэр «адыгэкlэ» зоджэж. Я лъэпкъыцІэм лъабжьэ хуэхъуа «ад» псалъэм «хытІыгу» мыхьэнэ иІэщ».

Дюма и гукъэк ыжхэр езым и лъэпкъэгъу франджыхэмрэ а лъэхъэнэм франджыбзэр дэ нобэ урысыбзэр зэрыт урылъым хуэдэу къэзыгъэсэбэпу щыта урысхэмрэ нэхъ зэра-«Адыгэхэр, шэрджэсхэр лъэпкъ пщыкlух хуэгъэзар уолъагъу. Ауэ, пэжым и хьэтыркlэ, мэхъу», - дыкъыщоджэ ипэ щіыкіэ Дюма и гу лъытапхъэщ тхакіуэ нэхъ еджэгъуафіэ тхыгъэм. ИужькІэ, зытепсэлъыхыыр зы дыдэхэм язу къалъытэу щыта Дюма и Іззагъыр «Кавказым» къызэрыхэмыщыххэм. ТхыкІэкІэ нэхъ удэзыхьэхыу тхылъым къыхэщегъэжьауэ а ц і эдыдэр зезыхьэ псыежэхым хуэр абы и ц іыхугъэу щыта Ростопчина Евдокие Лермонтовым теухуауэ къыхуитхахэмрэ хым нэс зеубгъури, Къэбэрдеишхуэмрэ Кавказым къулыкъу щызыхь урыс генералхэм ятеухуа пычыгъуэхэмрэщ. Абы щхьэусыгъуэ имыІэуи щыткъым. Пэжи пцІыи, ауэ, зэрыжаlэмкlэ, «Дюма» унэцlэм и щlыба-гъым цlыху зыбжанэ къыдэтт. Апхуэдизу ціэрыіуэ хьуа «Мушкетёрищри», адрей романхэри тхакіуэм Маке Огюст жыхуаіэ гуэрым дитхыу щытауэ хуагъэфащэ: Маке сюжетыр къигупсысу, Дюма абы «зригъэубгъуу». Къилэжьар ират къудеймэ, арэзы хъу Маке япэщіыкіэ ар ида щхьэкіэ, иужькіэ тхакІуитІыр хейщІапІэм иІыгъауэ ягъэхъыбарыж, тхылъхэр зей дыдэр зэхагъэкІын паабы тэрмэш хуэдэу кlэлъыплъакlуэ теубыда пщlэ. Дюма «литературэ негру» (езым и піэкіэ тхэуэ) иіахэм я бжыгъэр куэдкіэ нэхъыбауэ зыгъэјуи щыјэщ.

ЩхьэлъащІэм хьэтыркіэ зэкічжахэщ

END AMBIE ITCAMES

Махуэ зыбжанэкІэ Кавказыр лъэны- хуэвгъэгъу. Зэ узэмызэуар ныбжьэгъу пэж къуит изыщ нык la шэшэн блогер Тамаев пхуэхъуркъым, жаlэ. Зы анэ къилъхуам Іэсхьабрэ дагъыстэн спортсмен Махмудов Дибиррэ зэкіужахэщ. Мамырыгъэм гъуэгу игъуэтыжынымкіэ щхьэпэ хъуащ Дагъыстэн муфтий Абдулаев Ахьмэд-хьэжы и шхьэгъусэ Гамзатовэ Айнэ Іуэхум зэры-

ТАМАЕВ Іэсхьаб кавказ щіалэгъуалэм я деж щыціэрыіуэ шэшэн спорт блогерщ икіи бэнакІуэщ. Дагъыстэным щыІэрэ пэт, тыкуэнышхуэхэм я зым псынщІэу щІыхьэу къыщІэкІыжыну и мураду, щІалэм машинэр хабзэм ебакъуэу игъэуващ. ИужькІэ зэрыжа-Іэжамкіэ, дакъикъэ 40-кіэ къэта Іэсхьаб зи гъуэгу зэпиупщ а дагъыстэн спортсмен Махмудов Дибир и жагъуэ хъуар зэрыкъуаншэр ищіэжрэ пэт, шэшэн щіалэм и щыуагъэр игъэзэкІуэжыну зэрымыпІэщІарщ. Езы Дибир и благъэ сымаджэм деж кІуэуэ гъуэгу тету арат. Спортсменхэм я лъыр куэдрэ къызэщіэплъэнт? Шэшэн щіалэм дагъыстэн удыныр техуа нэужьщ ар зэрыхьэщ эр къыщащІэжар. ЩІэх яхуэгъэувыІэжынкІэ зыщымыгугъыж къаугъэр зэрымыщІэкІэ мамырыгъэм хуэкІуэжащ, бысымхэм пщІэшхуэ зыхуащ я муфтийм и щхьэгъусэ Гамзатовэ Айнэ Іуэхум къызэрыхэпсэлъыхьу.

«Си псэм гузэвэгъуэ телъу иужьрей махуэхэм сыкІэлъоплъ ныбжькІэ анэ сызыхуэхъуну ди щ алэхэр зэрызэф энам, - иритхащ Айнэ и телеграм напэкІуэцІым. - ТІури си щхьэкІэ сцІыхуркъым. Ауэ хъыбарыщІэхэм щызэхэсхащ зи машинэр пхэнжу зыгъэувам Тамаев Іэсхьаб и цІэу. КъыІукІыжыпІэр зыпаубыду тэмакъкІыхьагъ зыхуримыкъуа адрейр Махмудов Дибирщ. Шэч зыхэмылъыжращи, цІыхур сыт хуэдизкІэ хабзэм ебэкъуами, ар щхьэусыгъуэ хъуркъым абы фэбжь тебдзэну. Сэ сызэреплъымкІэ, тІури къуаншэщ! Тамаевыр цІыхубэ зэблэкІыпІэм щызекІуэ хабзэм ебакъуэри, адрейм и зэманыр къыфІидыгъуащ. Дибирщи, бэшэчагъ хуримыкъуу, цІыхум и узыншагъэм ебгъэрыкІуащ. Сыт ягъэ кІынт Іэсхьаб и машинэ дахэр хабзэкІэ щигъэув хъуну щІыпІэ къигъуэтыху зи!эжьамэ?! Е Махмудовым и губжьыр Іэштіымкіэ къимыіуатэу, ціыхубзэкіэ жиіэфамэ?!

Пхуэмыфащэ гуэр къуапэсауэ къыпф Іэщ Імэ, ар къызыбгъэдэкІыр ГИБДД-м и лэжьакіуэрауи щрет, уэ езым нэхъ пасэу піэщіэщіа гуэныхь пщхьэщахыу жа!э нэхъыжьхэм игъащІэ лъандэрэ. Хэт ищІэрэ, я муслъымэныгъэр нэхъ нэгъэса ищІын щхьэкІэу пІэрэт а тІур Алыхьталэм апхуэдэ щытыкІэ щІригъэувар?! ШІалитІми захуэзгъэзэну сыхуейт: кхъыІэ, Алыхьым и хьэтыркІэ, фызэкІуж! Кавказым игъащІэ лъандэрэ къыщокІуэкІ цІыхубзым и ІэлъэщІыр зытрихрэ зэпэувахэм я зэхуаку дидзэмэ, лъыгъажэр къагъэувыІзу. Сэри фи къаугъэм си ІэлъэщІыр тездзауэ фи нэгу къыщІэвгъэхьи, зым адрейм

хуэдэу къуэш Алыхым фызэхуищІ».

Гамзатовэ Айнэ Дагъыстэным пщІэшхуэ щиющи. Илъэс зыбжанэ ипэкіэ ар яхэтащ президент хэхыныгъэхэм зыкъыщызыгъэлъэгъуахэм. Бзылъхугъэм и къыхуеджэныгъэм занщізу къыпэджэжащ Шэшэным и унафэщ Кадыров Рамзан.

«Гамзатовэ Айнэ щІалэхэм кавказ хабзэ дахэ ягу къигъэкІыжащ. Зэман щыІащ цІыхубз ІэлъэщІым лъыкІэ зэбийхэр нэгъунэ зэригъэкіужу. Си фіэщу жызоіэ! Айнэ жиіам иужькіэ, къаугъэм ущіытепсэлъыхыжын шыІэкъым. Шэшэнхэмрэ дагъыстэнхэмрэ я адэжьхэм зэрахьа хабзэхэм пщіэ хуамыщіу зы махуи къэгъуэгурыкІуакъым. Нобэрейхэри абыхэм елъэпауэу яхуэддэнукъым. Мы щіалитіыр зэрызэщыхьар къагъэщхьэпэу, лъэпкъитіыр зэпэщіэзыгъэувэну зи мурадхэми я гурыгъыр ижынущ. ЩІалэхэм ягу сыхуейщ къэзгъэкІыжыну хьэщІапІэ ущыкІуэкІэ бысымхэм я хабзэм пщІэ хуэщІын зэрыхуейр. Адрейхэри къыхузоджэ КИФЩІ-м хыхьэ республикэхэр сыт щыгъуи ціэрыіуэу зэрыщыта, хьэщіэм кіэлъызэрахьэ хабзэхэр зыщамыгъэгъупщэну».

Гамзатовэ Айнэ фІыщІэ псалъэкІэ пэджэжащ Шэшэным и ліыщхьэм. Муфтийм и чэнджэщэгъу къулыкъури зезыхьэ бзылъхугъэм игу къигъэкІыжащ 1997 гъэм Рамзан и адэ Ахъмэт и гъусэу мулид мазэр ягъэлъэпlayэ зэрыщытар. «ФІыщІэ хузощІ Кадыров Рамзан, лъэпкъым и пашэм, муслъымэн нэсым хуэфащэ жэуапкіэ къызэрытпэджэжам щхьэкіэ», - иритхащ Гамзатовэм и телеграм напэкІуэцІым.

Кадыровым жиlахэм иужькlэ, шэшэн спортсменхэр зэхуашэсри, хамэ щІыпІэм къыщагъэлъэгъуапхъэ хьэлым теухуауэ конференц ирагъэкІуэкІащ, зи нэщІащэр зыхуагъэуфІыцІа Тамаеври яхэту.

И псалъэ игъэlуащ Дагъыстэным и унафэщІ Меликов Сергеи:

«Бзылъхугъэ Іущым мамырыгъэр ихъумэн хузэфІокІ. Абдулаев Ахьмэд-хьэжы и щхьэгъусэ Гамзатовэ Айнэ и фІыгъэкІэ шэшэн-дагъыстэн спортсменхэу Тамаев Іэсхьабрэ Махмудов Дибиррэ зэрызэкІужар абы и щыхьэтщ, - жиІащ Меликовым. - Дагъыстэнхэмрэ шэшэнхэмрэ игъащІэми зэкъуэ- шыгъэ яку дэлъу къокіуэкі. Ди гуфіэгъуи ди нэщхъеягъуи зыщ. Іуэхур Іэмалыншэм хуэкІуэмэ, бийми дызэкъуэту дыпэщІэтщ. Си лэжьэгъу Кадыров Рамзан зэрыжиlауэ, ди лъэпкъхэм игъащіэми ягъэлъапізу яхъумэ адэжьхэм къащіэна хабзэхэр, абыхэм щіалэгъуалэри ебакъуэу яхуэддэнукъым. Айнэ фІыщіэ хузощі щіалэхэм я гум нэсын псалъэ къызэригъуэтыфам щхьэкІэ. Сыщогугъ а тіум сэлам зэрахыжу, зэгурымыіуэныгъэ псори я зэхуаку дахыну. Къаугъэр мамырыгъэм хуэзыгъэкІуэжыфырщ лІы нэскІэ узэджэнур»

Тхыгъэхэр къэзыдыгъу редактор

корреспондентым и лэжьыгъэр зыхъумэр абы и лъабжьэм щіэт и цІэрщ. «Карельские вести» зыфІища электрон газет къызэјуихыу, абы редактор нэхъыщхьэу теувэжа Корепановым а «ІункІыбзэм» ІункІыбзэІух тынш къыхуигъуэтащ. Тхыгъэм и лъабжьэм щіэт ціэ-унэцІэр щІыбох, ар уи интернет-хэщІапІэм уогъэІэпхъуэри, лІыгъэ уиІэмэ, и кlапэр къэгъуэтыж. lyaгъэкlынкlэ шынэ журналистхэр, хьэндырабгъуэхэм хуэдэу, псэ махэщ. Хэт мышынэу утыку къихьэу къодэуэфынур? Апхуэдэ щІыкІэу, Карелие республикэм къыщыдэкІ газет зыбжанэм къытехуа тхыгъэу и нэ къыфІэнэхэм журналистхэм я цІэхэр щІихым, езым и электрон газетхыгъэхэр зэрадыгъум. «Корепановым тым игъэІэпхъуэурэ, Корепановым редакторыну зэрыхуэфащэр и

фІэш хъужыпаш. Республикэм щылажьэ корреспондентхэр зыкъомрэ тэмакъкІы-

творчествэм». ИщІэр зэрымыхъунур жезыlаи къахэкlащ. Ауэ зи тэмакъыр къыщитхъыпар тхыгъэ жьэражьэ утыку къизыхьа, «Карелия. Ньюс» газетым и редактор нэхъыщхьэ Белянчиков Евгенийщ. «ПцІы упсыкІэ гуэрым и хъыбар» тхыгъэм журналистым редактор мыхъумыщІэр къыщыщІигъэщащ. ЕхьэкІ-къехьэкІ хэмылъу, Белянчиковыр тепсэлъыхьащ Корепановымрэ абы и дарэгъухэмрэ я напэр къемыныкъуэкъуу журналистхэм я

мыукІытэжу пщІэшхуэ зиІэ сайтхэм я лэжьыгъэхэр къафІедыгъури, ар езым ей хуэдэу утыку кърехьэ. Абы къигъапціэр щіэджыкіакіуэхэм я закъуэ-

хьу кІэлъыплъащ Корепановым «и къым, атІэ зи Іэр дэни нэс Роскомнадзорым деж нэгъунэ «Карельские вести» зыфІища и хъыбарехэщІапІэр щыпхигъэкlащ», - щыжиlэрт Белянчиковым и тхыгъэм.

> Напэр е уиІэщ, е уиІэкъым. УкІытэу зиукІыжа фи гугъэнщ Корепановым? Хьэуэ! Ахъшэм и кlyапІэм фІэкІа зыри къызыфІэмы-Іуэхуж «редактор дыгъуэгъуакІуэм» зи тхыгъэхэм хэпсэук Белянчиковыр судым иритащ... «и цІэр зэригъэулъиям, и ІэщІагъэм хуэмыфащэу зэригъэІуам, и напэр зэрытрихам» щхьэкІэ сом мин 400 къритыжын хуейуэ пиубыду. Корепановыр зэрегупсысымкіэ, зыри шымытхьэусыхэкІэ, абы тхыгъэхэр къидыгъуауэ жыпІэ хъунукъым. Бе-

аращи, зэригъэпудам къыхэкІыу, хуигъэлъэгъуа ахъшэр кърыретыж.

Пэжыр кІуэдыжыпатэкъыми, судым и зэхүэсым Карелием къыщыдэкІ газетхэм я редактор нэхъыщхьэхэр ирагъэблагъэри, дэтхэнэ зыми псалъэ иратащ. Ахэри щыхьэту къэуващ я тхыгъэхэр зэрадыгъумкІэ. Псалъэм папщіэ, «Петрозаводск говорит» порталым и редактор нэхъыщхьэ Тихонов Максим, «ЦІыхубэ гъащІэ», «КъэхъукъащІэхэр» фІэщыгъэм щІэту къытридзэ лэжьыгъэ псори зэрыщыт дыдэм хуэдэу, сурэтхэри я гъусэу, Корепановым и «Карельские вести»-м зэрыІэпхъуэм и щыхьэту къэуващ.

Тихоновым зэрыжиІэмкІэ, ар арэзы къищІыркъым езым и нэІэ щІэт журналистхэм я къару, зэман, гукъыдэж, редакцэм и мылъку зытрагъэкІуадэ ІэдакъэщІэкІхэм апхуэдэу къазэрыщыщІым. И унафэщІым жиІам щыхьэт техъуащ «Петрозаводск говорит» сайтым и лэжьакІуэ Чентемиров Георгий.

Тхьэусыхахэм къахэуващ Карелием къыщыдэкІ «Московский комсомолец» газетри. Абы и редактор нэхъыщхьэ Берштейн Максим мыщхьэхыу ибжащ Корепановым тхыгъэ мин 90-м нэс я сайтым зэрыридыгъукlар, апхуэдэ тыныгъэ зыми иримытауэ.

Корепановыр щахуэмыгъэукІытэм, къаугъэр къэзыгъэхъея «Карелия. Ньюс» газетым и редактор нэхъыщхьэ Белянчиковым къызыкъуихащ ар къэзыумыс псалъэмакъ телефоным иригъэтхауэ. Абы редактор-дыгъуэгъуакІуэм щыжеІэ лэжьакіуэ зэримыіэм къыхэкіыу, адрей сайтхэм тхыгъэхэр къизы-

НэгъуэщІу пэщар. пцІыупсым езым зыкъыщІигъэщы жащ

Судым хуэтхьэусыхар лей зытехьа журналистхэрамэ, пэжыр къыщІэмыщынкІи хъунт. Ауэ захуагъэм щІэбэныр имытхыгъэ зэрызрихьэлІэм нэмыщІыж, и «дыгъуэгъуакІуэ напэр» зэрытрахам щхьэкІэ иджыри мылъку зы Іэрызыгъэхьэну мурад зыщІа Корепановырт. Белянчиковым и уэчылыр Іуэхум губзыгъэу хэлэжьыхьри, судым тхьэусыхафэр ІуигъэкІуэтащ. Уэчылым щыхьэту къигъэуващ Корепановым езым и сайтым игъэІэпхъуа тхыгъэхэр зытхахэм я цІэхэр псори зэрыкІэригъэкІыжар.

«Мы суд Іуэхум щызэныкъуэкъухэр зыр адрейм и пІэ диувэн хуей къыщІэкІынт, - щыжиІащ судым лІыгъэр зи бащэ Белянчиков Евгений. - Сэрэ си лэжьэгъухэмрэтэкъым заухеижу утыку итын хуейр, атІэ мыбдежым къыщызэхуэса журналистхэм я лэжьыгъэр напэншэу къызэрыдигъуар зыщІэж

Корепановырт». Езы Корепанов Максим суд зэlущІэр екіуэкіыху зэм и напэм епхъуэу, зэм и Гэгухэр зэтригъауэу щысащ, пцІы къызэрытралъхьэм къигъэуІэбжьа хуэдэ. ХеящІэ Іуэхур щекіуэкіа Петрозаводск судым журналистхэм я лъэныкъуэр къищта щхьэкІэ, Корепановым зыгуэр иригъэпшынауэ аракъым, абы пцІы зытрилъхьа Белянчиковыр химыгъэзыхьауэ аркъудейщ.

«Махуэкум» и къыдэкІыгъуэр зыгъэхьэзырар ЧЭРИМ Марианнэщ.

МурадыфІхэр я куэдщ

Къэрал кіуэці Іуэхухэмкіэ министру республикэм щыіэ, полицэм и генерал-лейтенант Павлов Василий и унафэщіу республикэ МВД-м щекіуэкіащ «Динамо» урысейпсо физкультурэ-спорт зэгухьэныгъэм и щіыналъэ къудамэм и зэіущіэ.

АБЫ хэтащ КъБР-м щыІэ УФСБ-м и унафэщІ, генерал-майор Воронин Сергей, УФ-м и Следственнэ комитетым СледствиемкІэ и управленэу КъБР-м щыІэм и унафэщІым и къуэдзэ, юстицэм и полковник Бабаев Алим, Урысей ФСБ-м КъБР-м щы э и Гъунапкъэхъумэ управленэм и унафэщІым и къуэдзэ, полковник Рожков Дмитрий, Урысей МЧС-м и Управленэ Нэхъыщхьэу КъБР-м щыюм и унафэщі, къэрал кіуэці къулыкъум и генералмайор Надежин Михаил. Урысей МВД-м и Краснодар университетым и Кавказ Ищхъэрэ институтым и унафэщІ, полицэм и полковник Щхьэгъэпсо Заурбий, УФ-м и ФНС-м и управленэу КъБР-м щыІэм и унафэщІ. Урысей Федерацэм и 3-нэ класс зиІэ и къэрал чэнджэщэгъу ГуэбэщІыкІ Аслъэн, УФ-м и Фельдъегер Іуэхущіапізу Налшык къалэм щыіэм и унафэщі, полковник Балъкъэр Валерэ, УФ-м и ФСИН-м и управленау КъБР-м щы эм и унафэщі, къэрал кіуэці къулыкъум и полковник Лыхь Аслъэн

2023 гъэм боксымрэ дзюдомкіэ урысейпсо зэхьэзэхуэхэр, апхуэдэуи тхэквондомкіэ, алыдж-урым бэнэкіэмкіэ, дзюдомкіэ «Юный динамовец» фестивалыр сабийхэмрэ ныбжьыщ эхэмрэ

я деж Налшык щрагъэкlуэкlыну зэрамурадым тепсэлъыхьащ «Динамо»-м и унафэщІым и къуэдзэ Джэданэ Залым. Зэlущlэм щыхэплъащ Налшык къалэ «Динамо» физкультурэ-

спорт комплекс щыухуэным ехьэл а Іуэхуми. УЭРДОКЪУЭ Женя

Бзурэ пэт и абгъуэр **КЪЕЛЪЫХЪУЭЖ**

Сирием къыщыхъеяуэ щыта зауэр ди лъэпкъэгъухэм тlyуащі у къазэрытехьэлъам шэч хэльтэкъым - едэпщанэу іэпхъуэшапхъуэхэм хэхуэн хуейт?!

«ГУГЪУЩ, дауи, уи пщіэнтіэпскіэ унэ-лъапсэр зэфіэбгъэувауэ «иджы сыпсэунщ» щыжыпІэ дыдэм псори къыщызэтещэхэжым жэнэт дыкъыхэхуэжыну Іэмал зэрыдгъуэтамкіэ», - игу къегъэкІыж зауэ лыгъэм зи унагъуэр къыхэзышу Хэкум къэГэпхъуэжа Шымыгъашхэ Зигъу. Ди псэлъэгъум хуэдэу зи щхьэр зи лъахэм къезыхьэлІэжахэм абы щыгъуэм зыщІагъэкъуат Дунейпсо Адыгэ Хасэми республикэм щыпсэухэми.

Зигъу и унагъуэр хъуэпсэгъуэщ. Унагъуэшхуэм дащыхыхьам, ахэр нэшхуэгушхуэу къызэрыт ущ Гар сыт и уасэт?! Зигъурэ и щхьэгъусэ Маисэрэ (абазэхэщ, Гъышхэ япхъущ) я быниблыр дыгъэ-щыгъэ зыхужа!эм хуэдэщ. Нэрылъагъущ унагъуэм хабзэрэ пщІэрэ зэрилъыр. И щхьэгъусэмрэ и бынхэмрэ нэхъ гъунэгъуу къыдигъэцІыхуну Зигъу дыщелъэГум, уеблэмэ унэгуащэм и цІэр, езыри щысу, къриІуэну фІэемыкІу хъуат. Зигъу и бынхэм адыгэцІэ дахэхэр яфГищащ: Азер, Нэхүнэ, Маржэ, Димахүэ, Аслъэн, Синэ, Сипсэ (иужьрей цІыкІуитІыр зэтІолъхуэныкъуэщ)

Зигъу илъэс куэдкіэ инженеру щылэжьащ щіыдагъэ къыщіэзыш ІуэхущІапІэм.

- ДыкъыщыкІуэжагъащІэм цІыхухэм хъарзынэу зыкъытщІагъэкъуащ. Мы зэманым щІым тІэкІу долэжь, и пІалъэр зыдогъащіэ. Джэдкъаз догъэхъу. Гъунэгъухэм я гугъу пщіымэ, ціыху хъарзынэ дыдэхэщ, ауэ щхьэж и Іуэхумрэ зэрыпсэунымрэ егъэбыдыліащи, сэлам зэтхыф къудейщ, - жеіэ Зигъу.

«ФыхущІегъуэжакъэ фыкъызэрыкІуэжам?» - жыпІэу ущеупщІкІэ, абы къыхегъэщ: «Иджыри къэс сыкъызэрымыкІуэжаращ сызыхущІегъуэжыр. Нэхъ пасэу зэфІэдгъэкІын хуея Іуэхущ. Сэ жыс эращ: Сирием щыдлэжьар Хэкум деж щытщ ауэ щытамэ, куэдкіэ нэхъыфіу иджыпсту дыпсэунт. Зауищым дыкъелащ, щэнейрэ зэхэзехуэн дащащ. Зэрыгурыlуэгъуэщи, лъапсэ бухуэныр Іуэху псынщіагъуэкъым. Къызэрыгуэкі ціыхум и гъащІэм къриубыдэу зы щхьэегъэзыпІэ иухуэф къудейщ. Дэ апхуэдэ гъзунэхуныгъз щэ дихуащ. ЦІыхум и къаруми гъунапкъз иіэщ. Иджы дэ ди ныбжьыр кlуащ. Ауэ жыгым лъабжьэ едгъэгъуэтмэ, адэкіэ ди бынхэм абы псы щіакіэурэ хъер къыпахынщ. Дызыщыгугъыр аращ. Ди адэ тхьэмыщкІэр хамэщІ дыщыпсэун хуейуэ ди натіэ зэрыхъуам ирибампіэурэ дунейм ехыжат. Дауи мыбэмпІэнрэт, бзу цІыкІурэ пэт и абгъуэр къелъыхъуэж.

Зигъу и шы нэхъыжь Пэрыти Кременчуг-Константиновкэ къуажэм дэтІысхьэжащ. Щыгъуазэ дызэрыхъуамкІэ, Пэрыт Сирием егъэджэныгъэмкіэ и министрым и къуэдзэу илъэс 11-кіэ лэжьащ, хьэрып-нэмыцэ псалъалъэ зэхэзыгъэувахэм яхэтащ. Япэ дыдэ ар Урысейм къихьауэ щытащ Дунейпсо Олимп джэгухэр Москва къалэм щыщекІуэкІам. Ауэ нэхъыбэу ар нобэ зытепсэлъыхьыр къызыхэкІа лъэпкъымрэ я нэхъыжьхэмрэщ.

- Ди адэм и адэшхуэращ Хэкум иІэпхъукіауэ щытар. Абы щіалитірэ зы пщащэрэ къыхуэхъуат, арщхьэкіэ зыр пасэу дунейм ехыжащ. Шымыгъашхэхэ зэи къыщыхъуакъым я щ Іэблэм адыгэціэ фіамыщу. А Іуэхум мыхьэнэшхуэ иритырт ди адэми, - жеіэ Пэрыт. - Сэ къыскіэлъыкіуэр хъыджэбзхэрати, абы зым Іыхьэмахуэ, адрейм Дыщэмахуэ яфІищащ, си къуэш нэхъыщІэхэм -Зигъу, Нарт, Щауэмахуэ. Ар дэ хабзэ нэхъыщхьэ дыдэ тхуэхъури, дэ къытщІэхъуэжахэми зыми хьэрыпыцІэ еттакъым. Зэпымыууэ жызоІэ адыгэм лІэщІыгъуэкІэрэ зэтриухуа и гупсысэм къытекІуэн зэрыщымыІэр. Зи гугъу сщІыр цІыхум ухэзышэ икІи укъыхэзышыж ди хабзэ-бзыпхъэрщ. Уэрамым дэт сабийхэр адыгэбзэкІэ псалъэу зэхэсхамэ, апхуэдизкІэ ар си гум йодэхащІэри, ІэфІыкІэ хъуми, ахъшэ тІэкІуми зыгуэр язот. Сотхъэж абыхэм я макъыр зэхызохри. Зэрыхабзэщи, псы ціыкіур псышхуэм здехь. Дэри дызыхэс лъэпкъышхуэм ди гупсысэр хэшыпсыхьыж хъуащи, аращ нэхъыбэу дызыгъэгузавэр.

Пэрыт быниплІ иІэщ: хъыджэбзищыр унагъуэ хъужауэ Сирием щопсэу, и щ алэ Бибарс езым и Іуэху къызэригъэпэщыжауэ Тыр-

Хэхэс гъащІэр зылъэгъуар нэхъ хэкупсэ мэхъу жыхуаІэрщи, Пэрытрэ и щхьэгъусэмрэ къызэрыкІуэжа къудейм щогуфіыкІ щіым хуаіэ лъагъуныгъэр я хадэмкіэ нэрылъагъущ. Жыг хадэр пхъэщхьэмыщхьэм къекъутэ, хадэхэкІхэмкІи къулейсызкъым, уеблэмэ гъэщІэгъуэн тщыхъуащ СириемкІэ шхыныгъуэхэр ирагъэlэфlу къагъэсэбэп «млюхие» удз лlэужьыгъуэри унэгуащэм и хадэм къызэрыщигъэкІыр. Арагъэнщ Хэкур зи плъапІэм сыт хуэдэ лэжьыгъэри фізіэфіынущ, щіыжаіэр.

> БАГЪЭТЫР Луизэ. Сурэтыр Къарей Элинэ трихащ.

И ныбжьыр щыхэкІуэтами, нэхъ щІалэхэм ехьэехуэфынут

«Ди Плисецкая» жаlэу яlэтырт Хьэкъул Розэ. Ар Къэбэрдей-Балъкъэрым и лъэпкъ балетым и напэт, и набдзэт. «Сэ сыхуейщ сыкъыщыхъуа республикэм щыпсэухэм езыхэм я гъуазджэрэ щэнхабзэрэ яІэжрэ дуней псом ар щызыгъэлъэгъуэф лъэпкъыу къытІуплъэну. Абы щыгъуэщ ди зэфІэкІыр къыщалъытэнур». Апхуэдэу жиlат илъэс 12-м къыщыщlэдзауэ егъэджакіуэ нэхъыфі дыдэхэм я деж къэфэнымкІэ зыщызыгъэса балеринэм. Хьэкъул Розэ псэужамэ, и ныбжьыр илъэс 75-рэ ирикъунут

... КъБАССР-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм и лъэјукіэ ди лъахэм къэкІуауэ щыта балетмейстер Проценкэ Александр къэфэным хуигъэсэну ныбжыш Іэхэр къыщыхихым, Налшык къалэм и курыт школ №2-м и ебланэ классым щІэсхэм яхэплъэри, абыхэм занщІзу Розэ къахихат. Ар 60 гъэхэрати, зэрыжаІэжымкІэ, хъыджэбзыр япэ махуэхэм щегъэжьауэ лъэпкъ гъуаз- лэжьыгъэ ІуэхукІэ Германием сыщаджэмрэ классикэ къафэхэмрэ гурэ псэкІэ бгъэдыхьащ, адрейхэм зэрефіэкі Іэзагъ хэлъу къыщіэкіащ. Хьэкъулыр иджыри еджэу арат Къардэн Борисрэ абырэ къафэм псалъэншэу щызэгурыІуэу, зыр адрейм и балет къэјуэтэкіэм гъэщіэгъуэну ще́жьам. Арауэ къыщІэкІынт абыхэм «Лалуцэ» япэ балетыр къащіехъуліар. Адыгэ ІуэрыІуатэмрэ лъэпкъ литературэмрэ я лъабжьэу республикэм къыщыунэхуа балетхэм - «Лалуцэ», «Дахэнагъуэ», «Легенда гор» роль нэхъыщхьэхэр культпросветучиехъулІэныгъэфІхэр иІэу къэзыуха балеринэ ныбжьыщ э Розэ зэрыхуагъэфэщам хуэдэу, абыхэм къакІэлъыкІуа «Дон Кихот», «Жи-«Шопениане» спектаклхэми Розэ и дэлъху Жылокъуэ Мухьэз и

Абы жиlэрат: «Къафэм ар щlэхъуэпсын щІидзат иджыри и сабиигъуэм. Сэ илъэс пщыкіутікіэ абы нэхърэ сынэхъыжьт. Розэ илъэс 11 щІу стащ. Партие нэхъыщхьэр зыщрикъуам, Украинэм и Бердищев гъэзащІэр сызэришыпхъур къыщащыпіэм къулыкъу щысщіэрти, си щіэм, дыблагъэкіат». анэмрэ абырэ си гъусэу псэуну нэІэп-ФизкультурэмкІэ джакіуэм абы и Іэпкълъэпкъым и мыхъумидинэгу къыщіэдгъэхьэфын лантіагъэм гу лъитагъэнти, иджыри шхьэкіэш. Розэ и къэухьым адэкіэ абы щыгъуэм чэнджэщ къритат гим- зыщригъэужьащ Театр гъуазджэмкіэ

гъакІуэм, Розэрэ ди анэмрэ Налшык къагъэзэжащ. Проценкэ Александр къэфакіуэ гуп зэрызэщіигъэуіуэр щызэхихым, ар занщІэу ди анэм елъэјун щјидзащ училищэм игъэкјуэну. Илъэсиплі дэкіри, а еджапіэм япэ къэфакіуэхэр къыщіигъэкіащ, Розэ балет къафэхэм роль нэхъыщхьэхэр щигъэзащТэу хуежьащ.

Къуажэдэсхэм абы щыгъуэм балетыр къафіэіуэхущэтэкъым, итіани абы еплъын шадзат - тракторкіэ, хьэмкіэшыгукіэ театрым къакіуэрт спектаклхэм еплъыну. СощІэж, 1964 гъэм зыгъэпсэхуакіуэ сыкъаутіыпщыжауэ си зы лэжьэгъу здэсшат «Лалуцэ» балетым езгъэплъыну. АрщхьэкІэ кассэм деж «билет щы-Іэжкъым» къыщыджаІэри, театрым дыщІамыгъэхьэу дыкъэувыІащ. Зыабы образ нэхъ пажэхэр щигъэзэщ ащ. ри щыпхымык ым, сыкъэпсалъэри: «Фи спектаклыр ныкъуэеплъу къыгукъэкіыж пычыгъуэ дрихьэліащ. зэпызудынщ!» - яжесіащ. Яфіэщ мыхъуаи сыти: «Дапхуэдэ щІыкlэкlэ?!» - жаlэу къыщызэупщlым, «Розэ щІэсшыжынщи», - жэуап кІэ-

Мы гукъэкіыж кіэщіыр щіэттхыегъэ- жар а зэманыр зымащІэкІэ нэхъ настикэм зыхуигъэсэну. 1959 гъэм Луначарскэм и цІэр зезыхьэ къэрал художественнэ унафэщІу лэжьащ.

1995 гъэм Сыктывкар оперэмрэ балетымкІэ и къэрал театрым балетмейстеру лэжьэну ираджащ. Иужькіэ, 1997 - 2001 гъэхэм, Хьэкъулым Урыс театрымкІэ институтым классикэ къафэм хуигъасэу ІэнатІэ мытынш щыпэрытащ. 2001 гъэм балеринэм Налшык къигъэзэжри, Музыкэ театрым и балетмейстеру, Щэнхабзэмрэ гъуазджэмкіэ колледжым и егъэджакіуэу лэжьащ. Ар Кавказ Ищхъэрэм Гъуазджэхэмкіэ и къэрал институтым хореографиемкІэ и кафедрэм и до-Емызэшыжу щІэблэр къэфэным

хуэзыгъэса, а гъуазджэр нэхъыбэм фІыуэ езыгъэлъэгъуа Хьэкъул Розэ куэд дыдэ лъэкlащ. Нэхъ ціыкіу дыдэхэр зэригъэгуф ам ящыщщ «Муха-Цокотуха» балет-псысэр.

ЦІыхуфІым, лъэпкъыр и ІуэхущІафэкіэ зыгъэгушхуам и фэеплъыр мыкІуэдыжынщ. Гъуазджэр лъагэу зыІэта Хьэкъул Розэ апхуэдэ зыщ. Абы зэ закъуэ нэхъ мыхъуми ІущІам и гум къинэрт. Балетым и нобэрей щІэблэм ящыщ Къущхьэ Камиллэ абы теухуауэ жеlэ: «Къэбэрдей-Балъкъэрым и лъэпкъ балетым и лъабжьэр зыгъэтІылъахэм ящыщщ къэфакіуэ телъыджэ Хьэкъул Розэ. Щэнхабзэмрэ гъуазджэмкіэ колледжым дыщеджэу, классикэ къафэм дыхуэзыгъасэм и піэкіэ ар къытхуагъэкіўэну зэхэтхат. Абы псори дыфіэліыкіырт. Сыт щыгъуи уардэу зэрызиІыгъым къытщигъэхъурт абы хьэл ткІий иІэу. Ауэ нэхъ гъунэгъуу а бзылъхугъэр къыщытцІыхум, къыдру абы и гуащІэ щыхилъхьар. А театр гурыІуащ абы и зыІыгъыкІэр къафэм ипсыхьа хьэлу зэрыщытыр. Хьэкъыу тпхык ащ классико къафо лізужьыгъуэм узыщысхьыжыныр зэ-

рыхэмызагъэр. Зэгуэрым си насып кърихьэкІри, Розэ и зы лэжьыгъэ сеплъауэ щытащ. Хьэкъулым абы бгырыс къафэ, пуантхэм тету, щигъэзащІэрт. И къэфэкІэм апхуэдизкІэ ситхьэкъуати, къыхэсха Іэщіагъэмкіэ сызэрыщымыуар, адэкІи абы пысщэну сызэрыхуейр асыхьэтым къызгуры/уат. Хьэкъулым и ныбжьыр щыхэкІуэтакуэд ищащ Хьэкъулым. Къигъэлъа- ми, балеринэ нэхъ щалэ дэтхэнэми и къэфэкіэмкіэ ехьэехуэфынут. Ар Розэ къыхуагъэфэщауэ щытащ си дежкіэ щапхъэ хъуат. «Еджапіэр къэбухмэ, Музыкэ театрым лэжьакІуэ укъэкІуэну сыхуейт», - къызэрызжи ар нобэ хуэдэу сощ эж. Абы щыгъэ пщіондэ Хьэкъул Розэ Крас- гъуэм а псалъэхэм си дежкіэ куэд я ноярск хореографие училищэм и уасэт».

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Гуэл щхъуантІэхэм усэбзэр ящхьэщытт...

усэбзэр къеджэн, Арат хъыбэрэ гъэІун! «Гъэм и теплъэгъуэхэр» усэ пшыхьхэр щаублэм Къаныкъуэ Заринэ, Гумэ Маринэ, Сэралъп Мадинэ сымэ мураду яlар. Икlи къайхъу-лlащ. 2008 гъэм къежьа Іуэху дахэм зиубгъуащи, иджыпсту абы и къызэгъэпэщакіуэхэм щіэх-щіэхыурэ ирагъэкІуэкІ фІэщыгъэ зэхуэмыдэхэр зиіэ усэ пшыхьхэр.

ХАБЗЭ яхуэхъуащ усыгъэр куэдрэ къызыхэкІ щІыуэпсым гъунэгъу зыхуащТыжу пшыхьхэр ирагъэкlуэкlыныр: Чегет, Гуэл щхъуантlэхэр, «Рицэ» гуэлыр (Абхъазым), Мэшыкъуэ Іуащхьэр (Псыхуабэ) я кіуапіэщ. Литературэ зэхуэсхэм дэlэпыкъуэгъу къахуохъу КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэр, Шэрэдж, Іуащхьэмахуэ щІыналъэхэм я администрацэхэр, «Ростелеком» акционер зэгухьэныгъэ зэІухам и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэр.

Усыгъэм къару къыхэзыххэр иджыблагъэ щыІащ Гуэл щхъуантІэхэм. «Гуэл щэхум деж усэхэр» («Строки на Секретном») усэ пшыхьыр къыхэlукlырт зи щІыфэр дыгъэм пэлыд гуэлым, зи тхьэмпэхэр жьы мащіэм щіиупскіэ жыгхэм, гуфІэу уафэгум ит дыгъэм и къуэпс хуабэхэм. Хэт усэ къемыджэнрэ апхуэдэу! Пшыхьыр ирагъэкІуэкІащ Геунэ Джэмалрэ Байсултановэ Инарэрэ.

«Гъэм и теплъэгъуэхэр», «Чегет усыгъэр щыдоІэт», «Мэшыкъуэ Іуащхьэ, усэм и пащхьэ», «Рицэ деж рифмэхэр», «Гуэл щэхум деж усэхэр» усэ пшыхьхэр «Усыгъэр къекІэрэхъуэкІыу» литературэ проектым хеубыдэ. Дэтхэнэми унэтІыныгъэу иІэм мыхьэнэ егъэзащІэ. Псалъэм папщІэ, «Гъэм и теплъэгъуэхэр» пшыхьым адыгэб-

«Тэрчыр». И унэ щыІэу джы-

хуэкіэ хагъэщіащ кіэух

увыпіэхэм къыщызэтеувыіа

«Псыгуэнсур». ХьэщІэхэм я гъуэр плІэнейрэ (!) хигъэщІащ

Пщыншэ Аркадий. Хьэгъур

Къантемыр тІзунейрэ, Бузд

Рэмэзанрэ Соблыр Астемыр-

рэ зэрызэ зэlущlэм къыщыхэ-

лахъстэнейхэм

жаныкІаш.

зэкІэ тха усэ къыхэщыпыкІахэм къыщоджэ. Бгыхэм, гуэлхэм щекіуэкі пшыхьхэм адыгэбзэмрэ балъкъэрыбзэмрэ нэхъыбэу щоlу. Абхъазым дыносри, абхъазыбзэкІэ, адыгэбзэкІэ, урысыбзэкІэ усыгъэм и дунейм дыщохьэщІэ. Ауэрэ пшыхьхэм къыхыхьащ инджылызыбзэри, - жиlащ

Инарэ игу къигъэкІыжащ усэ пшыхьхэм зэрыдахьэхауэ щытар.

Теунэ Джэмал.

- 2018 гъэм Іуащхьэмахуэ и къыщызэІутхауэ шыташ усыгъэм и махуэм - гъатхэпэм и 21-м - ирихьэлІэу абдежым усэ къыхэщыпык ахэм дыкъыщоджэ. Иужькіэ, гъэмахуэу, дынэсат Гуэл щхъуантІэхэми. Гуапэу драгъэблэгъауэ щытащ Мокаевхэ Азрэтрэ ФатІимэрэ я унагъуэм.

Іуэхум хэтхэм псалъэ гуапэкІэ захуигъэзащ «РостелеунафэщІым и къуэдзэ Быкъыш Ахьмэд.

«Жан» зэгухьэныгъэм и председатель Щэрдан Лилианэ тепсэлъыхьащ мыпхуэдэ пшыхьхэм и псэр зэрагъэншІым имызакъуэу, абы къекіуаліэ дэтхэнэм и дежкіи усэм и мыхьэнэр зэрыиныр.

УсакІуэ, журналист Мазуренкэ Маринэ къызэджа и ІэдакъэщІэкІхэр щІэщыгъуэт. Пшыхьым хэташ «Сыринэ» адыгэ щіалэгъуалэ театрым и гъэсэнхэр. ЕгъэджакІуэхэу Кульбаевэ Ларисэ, Атаевэ Лейлэ. Бозиевэ Жаннет сылъапэм, «Ай» шхапІэм япэу мэ ирагъаджэ цІыкІухэм гуящыхъуащ Гуэ́л къинэ илъэс къэс къызытедгъазэ щхъуант охом усэкъызэрыще-«Чегет усыгъэр щыдоlэт» джар. Телевиденэм и лэпшыхьхэр. Хабзэ тхуэхъуауэ жьакІуэ Джэду Сэкинатрэ радиом и журналист Жыгуэ Ин нэрэ фІыуэ ялъагъу усэхэм къеджаш.

Пшыхьым хэтахэм захуигъэзащ «Жан» зэгvхьэныгъэм и унафэщІ, «Горянка» газетым и редактор нэхъыщхьэ Къанык Заринэ. Щхьэхуэу фіыщіэ яхуищіащ егъэджакІуэхэм куэд елъыташ шІэблэм литеком»-м и щІыналъэ къудамэм ратурэр, усыгъэр фІыуэ егъэлъагъунымкІэ.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

ГуащІафІэ

ЦІыху зыгъасэр псом нэхърэ нэхъ лъапіэщ. Егъэджэныгъэ, гъэсэныгъэ ІэнатІэм илъэс куэдкіэ гурэ псэкіэ пэрытащ Хьэфіыціэ Эльмирэ Мусэбий и пхъур.

гъэсэным,

ЩІЭБЛЭР

егъэджэным, гъуэгу тегъэувэным зи гуащІэ хэзылъхьа егъэджакІуэр Кооперацэмкіэ Белгород Налшык университетым щиІэ филиалым и унафэщІым социальнэ, щэнхабзэ гъэсэныгъэ лэжьыгъэхэмкІэ и къуэдзэу щытащ. Іуэхугъуэ куэд къыщызэригъэпэщащ абы университетым. Студентхэр хуигъэхьэзырырт зэпеуэ, пшыхь, щІэныгъэ зэ-ІущІэ зэмылІэужьыгъуэхэм, я зэфІэкІхэр къызыкъуахынымкІэ ядэІэпы-Ахэр хухэхат къурт. щіалэгъуалэм я гум дахагъэ къыщыгъэушыным, гущІэгъу яхэлъхьэным, лъэпкъ хабзэмрэ бзэмрэ хъумэным, нэгъуэщІыр лъытэным, гуапэу дунейм тетыным. Эльмирэ студент куэд игъэсащ езыхэм я гупсысэ яІэжрэ ар утыку кърахьэфу.

Зи ІуэхущІафэхэр дахэ, цІыхухэм пщіэ зыхуащі ХьэфІыцІэ Эльмирэ илъэс бжыгъэ дахэ ирикъуащ. Узыншэу, къэзыухъуреихьхэм ядэгуфіэу, гушхуэу, и унагъуэ жьэгур хуабэу иджыри гъащіэ Тхьэм къыхузэпищэ!

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр: ЖьэкІэмыхъу Маринэ Къардэн Маритэ,

«Щэнхабзэ» лъэпкъ проектым хиубыдэу Дыгулыбгъуей къуажэм и кІэм щынагъэсащ ЩэнхабзэмкІэ унэм и зэгъэпэщыжыныр. КъБР-м и Іэта**щхьэм къадиІыгьа а лэжьыгъэхэр** зыбгъэдэкІ си лъахэ», «Си республи- ратурэ викторинэхэр, зэпеуэхэр сыт къызыхуэтыншэу зэф агъэк ащ.

УНЭМ имызакъуэу зыхуей хуагъэпэшхэр, хъумапіэхэр куэдкіэ нэхъ нэху, догъэкіуэкі ди республикэм,

хуит хъуащ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпиона-

тым и гуп нэхъышхьэм етІо-

щіанэ джэгугъуэм хыхьэ

зэіущіэхэр фокіадэм и 10 -

ЯПЭ махуэм Алътуд къуа-

жэм щекіуэкіащ зэхьэзэхуэм

и медалхэм щІэбэнхэм ящыщ

щІыпіэ «Искра»-мрэ турнир

таблицэм щхьэзакъуэ пашэ-

ныгъэр щызыІыгъ Бахъсэн и

«Автозапчасть»-мрэ. Чемпио-

натым зэрыщІидзэрэ очкоитІ

фіэкіа зыфіэмыкіуэда бахъ-

сэндэсхэм я командэр етіуа-

щіэщ иіэжар. Хэгъэрей-хэр абыхэм хьэрхуэрэгъу

бжыгъэм хуэкІуэным куэд

иІэжакъым. Джэгун щІа-

дзэри, мыгувэу къыхэжаныкlа

Бэчбо Мурат и зы топымрэ

Мамышэ Жантемыр и топи-

тымрэ и жэуап хэгъэрейхэм

тІзунейрэ къратащ. Арщхьэ-

кІэ я къарур зыхурикъуар

Зэіущіэ етіуанэ хъуауэ те-

кІуэныгъэ зыіэрегъэхьэ тхьэ-

махуэ зыбжанэ ипэкІэ иужь-

рей увыпІэм щыта «Къэбэр-

дейм». Шэджэм Етіуанэ

щыІэу абы 3:1-уэ щыхигъэ-

щІащ щІыпіэ «Шэджэм-2»-р.

зэІущІэр

зэкІэ аращ.

лъэпэрэпэным зыма-

къахуэхъуащ икІи

зэрытемыгъэкІуа

11-хэм щызэхэтащ.

гъзхэм ягъэдахэ библиотекэм и дэтхэн шекіуэкі жылагъуэ Іуэху инхэм ятеухуа нэ пліанэпэри. Выставкэхэр куэд мэн псалъэмакъхэр, жиіащ тхылъ хъумахъу: «Си лъэпкъыр си гушхуапіэщ», «Си піэм и унафэщі Дым Людмилэ. лъахэр зэрыгушхуэ цІыху зэчиифІэ- Библиотекэм и пэшышхуэм щра-

кэм и дыгъуасэр, и нобэр, и пщэдейр», щыгъуи гъэщіэгъуэнщ.

«Си лъэпкъым и бэракъыр»

ціэ лъапіэр.

институтым (ГИТИС), СССР-м и цІыхубэ

артисткэ, совет балетым и «вагъуэ»

Стручковэ Раи-сэ и деж. Апхуэдэуи а

еджапІэм абы щызригъэцІыхуат Семи-

зоровэ Нинэ, Лиепэ Марис, Гуляев

Юрэ, Максимовэ Екатеринэ, Васильев

Владимир, езыр иужькІэ зыхуагъэда

1965 - 1967 гъэхэм ар Къэбэрдей-

Балъкъэр къэрал филармонием щы-

лэжьащ. А зэманхэм ирихьэл эущ

КъБАССР-м и Музыкэ театрыр къы-

зэрызэlуахыну спектаклхэм жыджэ-

дыдэм и балет труппэм хэту, Розэ

илъэсийкІэ лэжьащ. Урысей, дуней-

псо классикэм щыщ балет нэхъыфІ-

хэми ар дэгъуэу щыджэгуащ. Одил-

лие и ролыр «Лебединое озеро» ба-

летым (Чайковский Пётр), Заремэ

ейр «Бахъшысэрей псыутхым» (Аса-

фьев Борис), «Эсмеральда» спек-

таклым (Пуни Цезарь) хэт Эсме-

ральдэ и образ нэхъыщхьэр, Золуш-

кэм ейр - «Золушка»-м (Прокофьев

Сергей), Жизель дахэр - «Жизель»

спектаклым (Адан Адольф) - образ

гъуэ зэфіэкіхэм папщіэ, 1969 гъэм

«КъБАССР-м щІыхь зиІэ и артисткэ»

1980 гъэм къыщыщІэдзауэ 1995

Библиотекэхэм я нэІэ тетщ

Плисецкая Майе сымэ.

- Лъэпкъ тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ зызащ къалэ библиотекэ №2-ри. ЦІыхухэр хъумэр тхылъхэрщ. Абы къыхэкІыу щыгуфіыкіын хуэдэу, тхылъ щеджэ щіэджыкіакіуэхэм щіэх-щіэхыурэ ядыналъэм, жылагъуэхэм я зыужьыны-Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Бахъсэн гъэм зи гуащІэшхуэ хэзылъхьа цІыху щіынальэмрэ ильэси 100 щрикъум щэджащэхэу игъащіэ льандэрэ дызэирихьэлІэу ягъэхьэзыра гъэлъэгъуэны- рыгушхуэхэм, Къэбэрдей-Балъкъэрым

хэр», «Хуабагъэмрэ щабагъэмрэ къы- гъэкlуэк зэlущlэхэр, пшыхьхэр, лите-

Иджырей ехъулІэныгъэм и гъэрейхэм дагъэкІа топип-

Фокlадэм и 10-м Кэнжэ зэ- гугъуехь закъуэм командэр

иухыху текІуэныгъэр зыІэ- гъуэм и топ нэхъыбэ дыдэ (11!)

рызыгъэхьэнур и кіэм нэсу щыдагъэкіа зэпэщіэтыныгъэ

пэщІэтыныгъэ гуащІэ щы- къригъэлакъым.

Зэlущіэм и кізух дакъикъэр гъэнщіауэ щытащ.

кіакіуэхэм гунэс яшыхъуаш тхылъ выставкэхэр, «Псэм къехуэбылІэ анэ-дэлъхубзэ», «115-нэ шу дивизэ хахуэ», «Балъкъэрыр: зэманымрэ гъащІэмрэ» зыфіаща зэіушіэхэр. Іуэхущіапіэм сыт щыгъуи щіэджыкіакіуэм щигъуэтынущ езыр зыхуей литературэм теухуа чэнджэщрэ Іуэхум нэхъ куууэ хэзыгъэ-

гъуазэ унэтІыныгъэрэ. Зи Іэщіагъэм фіыуэ хэзыщіыкі унафэщіым апхуэдэу и зэфіэкі псори ирехьэлІэ щІалэгъуалэр тхылъ еджэным дегъэхьэхыным.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

«Урыхумрэ» Налшык шрагъэ-

къэхъуркъым. Етіощіанэ джэ-

гугъуэм щызыІэрагъэхьа ехъулІэныгъэм «Спартак-Д»-м

Іэмал къритащ пашэхэм яхэту

зэхьэзэхуэм и саугъэтхэм

Зэхьэзэхуэм и пэщІэдзэм

лъэмей» (Ислъэмей) - «Мал-Шэджэм ЕтІуанэ щызэхэтащ «Шэрджэсымрэ» «Родник»-мрэ я зи чэзу зэпэ-щІэтыныгъэр. Псынэдахэ и командэм и текІуэныгъэм хэлъхьэныгъэшхуэ хуищІащ зэіущіэм топищ шыдэзыгъэкІа Зуггари Хьэмзэ икІи адэкІэ пещэ зэхьэзэхуэм и медалхэм папщіэ

бжыгъэш-

гъэкІуэкІ бэнэныгъэм. Джэгугъуэм и топ нэхъ мащіэ дыдэ щыдагъэкіа зэ-ІущІэ хъуащ «Ислъэмейрэ» «Малка»-мрэ яйр. Балъкъ lvфэ къикіа командэр зэпэщІэтыныгъэм щытекІуащ икІи «Шэджэм-2»-мрэ «ЛогоВАЗ»мрэ я гъусэу зэхьэзэхуэм и турнир таблицэм и 6 - 8-нэ vвыпlэхэм къыщызэтеувыІаш

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионатым

зэіушіэхэм мыпхуэдэ бжыгъэхэр кърикіуащ: фокіадэм и 10-м - «Кэнжэ» (Кэнжэ) «ЛогоВАЗ» - (Бабугат - 4:3, «Шэджэм-2» (Шэджэм Етіуанэ) - «**Къэбэрдей**» (Налшык) - 1:3, «Искра» (Алътуд) - «Автозапчасть» (Бахъсэн) - 2:3; фокlадэм и 11-м - «Шэрджэс» (Шэджэм) - «Родник» (Псынэдахэ) - 1:5, «Ис-

гуэнсу) - 8:0. «Спартак-Д» (Налшык) - «Урыху» (Урыху) -

ДызыхуэкІуэ зыгъэпсэхугъуэ махуэхэм зэхэтынущ «Псыгуэнсу» - «Ислъэмей», «Къэбэрдей» - «Шэрджэс», «Малка» - «Шэджэм-2». «Урыху» - «Тэрч», «Искра» «Кэнжэ» зэlущlэхэр.

ЖЫЛАСЭ Замир

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионатым и дивизион нэхъыщхьэм зэхьэзэхуэр зэрыщекіуэкіыр

Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ΦΙ.	T.	0
1. «Автозапчасть» 2. «Родник» 3. «Тэрч» 4. «Искра» 5. «Спартак-Д» 6. «Малка» 7. «Шэджэм-2» 8. «ЛогоВАЗ» 9. «Урыху» 10. «Ислъэмей» 11. «Псыгуэнсу» 12. «Кэнжэ» 13. «Къэбэрдей» 14. «Шэрджэс»	18 17 17 18 18 17 18 17 18 16 18 18 18	17 12 11 10 9 8 8 6 5 5 4 4 4 3 1	1 2 1 1 4 0 3 3 3 2 2 1 0 3	0 3 4 6 4 8 7 6 9 9 12 13 15 14	87-12 60-24 66-25 56-43 66-32 46-38 44-57 39-39 45-59 38-54 44-68 33-84 23-73	52 38 37 34 27 27 21 17 14 13 9 6
•						-

(унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщіредактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секре-Къумахуэ Аслъэн, НэшІэпыджэ Замирэ. Чэрим Марианнэ, Щхьэщэмыщ1

ТЕЛЕФОНХЭР:

иужь иту къакіуэ «Шэрджэ-

зэхэтащ. Абы щызэхүэзащ

«Кэнжэмрэ» «ЛогоВАЗ»-мрэ. щІэр

зэхэкІауэ щытакъым. Хэ- хъуащ

фІыгъэкІэ

редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

Къыдэзыгъэкіхэмрэ редакцэмрэ я хэщіапіэр: 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіыналъэ Іуэхущіапіэм ятхащ ПИ № ТУ07-00117-м щІэту.

«Къэбэрдейр» лым и жэуапу Бабугент къи- кlуэкlap. Хэгъэрейхэм текlуэ-

Азэмэт щэнейрэ къыщыхэ- я фІыщІэщ абыхэм я футбо-

жаныкіащ. Арщхьэкіэ абы и листиблым. Апхуэдэ куэдрэ

шІэбэныну.

«Спартак-Д»-мрэ щиІыгъа бжьыпэр фІэкІуэда-

очкоищкіэ къыщхьэщыкіащ кіа командэм хэт Мокаев ныгъэ къахуэзыхьа топибгъур

ЕтІуанэ махуэм зэхэта зэІу-

топ дахэ куэдкі́э Іауэ щытащ. Джэгу-

Индексыр П 5894 Тиражыр 1.777 Заказыр №1854

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаіэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкіэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щыт-

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пошт зэпыш эныгъэхэмкІэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

мы къыдэкіыгъуэм ЕЛЭЖЬАХЭЩ:

жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Джатокъуэ Марьянэ, корректорхэу **Щоджэн Иннэ** (1, 2-нэ нап.), **Щоджэн** Заирэ (3, 4-нэ нап.).

КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящіащ Мэлбахъуэ Анжелэ, Щомахуэ Марианнэ.

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытра-

357600, Ставрополь край, Есэнтіыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі.